

Céad Leabhar na

RÍTHE

Comharbacht Dháiví

Ceilg

1 Seanfhear anonn go maith sna blianta ab ea Dáiví rí agus cé gur chuireadar breis brat air níorbh fhéidir dó é féin a théamh. ²Dúirt a shearbhóntaí leis: “Faightear ógbhean éigin do mo thiarna an rí agus déanadh sí freastal ar an rí agus tugadh sí aire dó agus luíodh sí ar d’ucht agus coimeádfaidh sin mo thiarna an rí te.” ³Rinne siad ógbhean sciamhach a chuardach ar fud críocha Iosrael agus fuair siad Aibíseag ó Shiúnaem agus thug siad chun an rí í. ⁴Bhí barr scéimhe ag an ógbhean agus thug sí aire don rí agus d’fhreastail air, ach níor luigh an rí léi.

⁵Tháinig éirí in airde ar Adoiníá mac Haigít agus mheas sé go mbeadh sé féin ina rí. Fuair sé seisreach agus carbad dá bhrí sin agus caoga fear le rith roimhe. ⁶Ní dhearna a athair trasnáil air riamh á fhiafraí de: “Cén fáth a ndearna tú a leithéid seo?” Fear an-dathúil ab ea é agus rug a mhathair é i ndiaidh Aibseálóm. ⁷Chuaigh sé i gcomhairle le Ióáb mac Zarúá agus leis an sagart Aibíátár, agus leanadarsan é agus chabhraíodar leis.

⁸ Ach Zádóc an sagart agus Banáia mac Iahóideá, agus Nátán fáidh, agus Simeí agus a chomrádaithe, gaiscígh Dháiví, níor thugadar a dtacaíocht d'Adoinía.

⁹ Lá dá raibh Adoinía ag íobairt caorach agus damh agus gamhna biata ag Gallán an tSleamhnáin atá taobh le Tobar an Úcaire, thug sé cuireadh dá bhráithre go léir, clann an rí, agus a raibh d'fhir Iúdá ag seirbhís don rí, ¹⁰ ach níor thug sé cuireadh do Nátán fáidh, ná do Bhanáia ná do na gaiscígh ná do Sholamh a dheartháir.

¹¹ Ansin dúirt Nátán le Baitseaba, máthair Sholaimh: “Nár chuala tú go ndearnadh rí d'Adoinía mac Haigít gan fhios do Dháiví, ár dtiarna? ¹² Glac mo chomhairlese anois más ea más mian leat d'anam féin agus anam Sholaimh do mhic a thabhairt slán. ¹³ Gabh isteach ar an toirt go Dáiví rí agus abair leis: ‘Nár mhionnaigh tú, a thiarna rí, do do bhansearbhónta á rá: “Beidh Solamh do mhac ina rí i mo dhiaidh, agus sé a shuífidh i mo ríchathaoir”? Conas, mar sin, go bhfuil Adoinía ina rí?’ ¹⁴ Agus fad a bheidh tú ag caint leis an rí, tiocfaidh mise isteach i do dhiaidh agus tabharfaidh mé tacaíocht do do chaint.”

¹⁵ Isteach le Baitseaba go dtí an rí mar a raibh sé ina sheomra (bhí an rí an-aosta agus bhí Aibíseag ó Shiúnaem ag freastal air). ¹⁶ Chrom Baitseaba chun talún ag déanamh ómóis don rí, agus dúirt an rí: “Céard is mian leat?” ¹⁷ “A thiarna,” ar sí, “mhionnaigh tú do do bhansearbhónta dar an Tiarna do Dhia: ‘Beidh Solamh do mhac ina rí i mo dhiaidh, agus sé a shuífidh i mo ríchathaoir.’ ¹⁸ Agus féach seo é Adoinía anois ina rí cé gur gan fhios duitse é, a thiarna rí. ¹⁹ Rinne sé daimh agus gamhna biata agus caoirigh a íobairt go raidhsiúil agus thug sé cuireadh do chlann mhac an rí go léir, don sagart Aibíátár, agus do Ióáb an ceann feadhna; ach d'fhág sé Solamh do shearbhónta gan chuireadh. ²⁰ Is ortsa anois atá a súile ag gach duine in Iosrael chun go n-ainmneofá comharba ar mo thiarna an

rí. ²¹Mura ndeanfaidh tú, sé a tharlóidh, nuair a bheidh mo thiarna an rí ina chodladh lena shinsir, ná go gcuirfear é seo i leith mo mhic Solamh, agus i mo leithse, mar choir.”

²²Agus í fós ag caint leis an rí tháinig an fáidh Nátán isteach. ²³“Seo é Nátán fáidh,” ar siad leis an rí. Agus nuair a tháinig sé isteach i láthair an rí chrom sé chun talún os comhair an rí. ²⁴“A thiarna rí liom,” arsa Nátán, “an mar seo, más ea, a bheartaigh tú: ‘Aoiniá a bheidh ina rí i mo dhiaidhse: eisean atá le suí i mo ríchathaoir?’” ²⁵Mar ghabh sé síos inniu agus rinne sé daimh agus gamhna biata agus caoirigh a íobairt go raidhsiúil, agus thug sé cuireadh do chlann mhac an rí go léir, do cheannairí an airm, agus d’Aibíátár an sagart; agus tá siad anois ag ithe agus ag ól ina láthair agus ag cur gáire suas: ‘Fad saoil don rí Aoiniá.’” ²⁶Ach níor thug sé cuireadh domsa, do shearbhónta, ná do Zádóc an sagart, do Bhanáíá mac Iahóideá ná do do shearbhónta Solamh. ²⁷An le cead mo thiarna, an rí, a rinneadh é sin? An amhlaidh nár inis tú don mhuintir atá dílis duit cé tá le suí i gcathaoir mo thiarna an rí i gcomharbacht air?”

Solamh ina Rí

²⁸Ansin labhair Dáiví rí: “Glaoiigh chugam ar Bhaitseaba,” ar sé. Agus tháinig sise i láthair an rí agus sheas os a chomhair. ²⁹Thug an rí mionn agus dúirt: “Dar an Tiarna beo, an té a d’fhuascail mé ó gach gábh, ³⁰cuirfidh mé i gcrích inniu féin an ní a mhionnaigh mé duit dar an Tiarna Dia Iosrael á rá: ‘Solamh do mhac a bheidh ina rí i mo dhiaidh agus a shuífidh i mo ríchathaoir i m’áit.’” ³¹Ansin chrom Baitseaba chun talún in ómós don rí: “Go maire mo thiarna Dáiví rí, go brách,” ar sí. ³²Dúirt Dáiví ansin: “Glaoiigí chugam ar

Zádóc an sagart, ar Nátán fáidh, agus ar Bhanáíá mac Iahóideá,” agus thángadarsan i láthair an rí. ³³“Tugaigí libh garda bhur dtiarna,” arsa an rí, “agus cuirigí Solamh ar muin mo mhiúile féin, agus tugaigí libh síos go Gíohón é. ³⁴Déanfaidh Zádóc an sagart agus Nátán fáidh é a unghadh ina rí ar Iosrael ansiúd. Ansin séidigí an stoc agus cuirigí gáir suas: ‘Fad saoil do Sholamh rí!’ ³⁵Ansin leanaigí aníos é agus tagadh sé agus suíodh sé i mo ríchathaoir agus beidh sé ina rí i m’ionadsa, óir eisean an té a cheap mé mar rialtóir ar Iosrael agus ar Iúdá.” ³⁶D’fhreagair Banáíá mac Iahóideá an rí: “Amen,” ar sé, “agus go gcuire an Tiarna chomh maith [Amen le focail] mo thiarna an rí. ³⁷Go raibh an Tiarna le Solamh faoi mar a bhí sé le mo thiarna an rí, agus go méadaí sé a ríchathaoir níos mó fiú ná mar a bhí ríchathaoir mo thiarna Dáiví rí!”

³⁸Ansin ghabh Zádóc an sagart, Nátán fáidh, Banáíá mac Iahóideá, na Ceiréitigh agus na Peiléitigh síos; chuir siad Solamh ar muin mhiúil Dháiví rí agus thugadar leo é go Gíohón. ³⁹Thóg Zádóc an adharc ola ón bpuball agus d’ungaigh sé Solamh. Shéid siad an stoc agus chuir an pobal go léir gáir suas: “Fad saoil do Sholamh rí!” ⁴⁰Lean na daoine go léir suas é le ceol píob agus liúireach agus gártha a chuir an talamh ar crith.

Eagla ar Adoiníá

⁴¹Chuala Adoiníá agus na haíonna a bhí in éineacht leis an gheoin agus iad ag deireadh a mbéile. Nuair a chuala Ióáb glór an stoic dúirt sé: “Cén gheoin chorraíola í seo sa chathair? ⁴²Fad a bhí sé ag caint tháinig Iónátán mac Aibíátár an sagart ar an láthair. “Tar isteach,” arsa Adoiníá, “is duine ionraic thú agus tá dea-scéala leat, ní foláir.” ⁴³“Níl,” ar

sé leis, “mar rinne ár dtiarna, Dáiví rí, rí de Sholamh. ⁴⁴Chuir an rí Zádóc an sagart leis, agus Nátán fáidh, agus Banáia mac Iahóideá, agus na Ceiréitigh agus na Peiléitigh; chuir siad ar muin mhiúil an rí é; ⁴⁵agus rinne Zádóc an sagart agus Nátán fáidh é a unghadh ina rí ag Gíohón; agus ghabhadar suas ón áit sin le gártha áthais agus tá an chathair anois ina cíor thuathail; sin í an gheoin a chuala sibh. ⁴⁶Agus, mar rud eile, tá Solamh ina shuí sa chathaoir ríoga, ⁴⁷agus de bhreis air sin, rinne oifigigh an rí gairdeas lenár dtiarna Dáiví rí leis na focail: ‘Go ndéana do Dhia ainm Sholaimh níos glórmhaire fiú ná d’ainmse agus go móra sé a ríchathaoir fiú thar do ríchathaoir féin!’ Agus chrom an rí a cheann sa leaba ⁴⁸agus dúirt sé: ‘Moladh leis an Tiarna Dia Iosrael, a dheonaigh duine de mo shliocht a shuí i mo ríchathaoir inniu agus mé a fheiceáil le mo shúile cinn.’”

⁴⁹Ansin tháinig scéin ar a raibh ar cuireadh ag Adoinía agus d’éiríodar agus d’imíodar leo, gach duine díobh ag tabhairt a bhóthair féin air féin. ⁵⁰D’éirigh Adoinía chomh maith, agus, le barr eagla roimh Sholamh, rith sé leis agus rug ar bheanna na haltóra. ⁵¹Tugadh an scéala go dtí Solamh rí: “Féach, tá eagla ar Adoinía roimh Sholamh rí; tá greim aige ar bheanna na haltóra agus é á rá: ‘Tugadh Solamh rí a mhionn dom ar dtús nach maróidh sé a shearbhónta le faobhar claímh.’” ⁵²“Má iompraíonn sé é féin go hionraic,” a d’fhreagair Solamh, “ní thitfidh ribe dá chuid gruaige chun talún; ach má fhaightear mailíseach é, cuirfear chun báis é.” ⁵³Chuir Solamh rí fios air dá bhrí sin agus thugadar anuas ón altóir é. Agus tháinig sé agus rinne sé ómós do Sholamh rí. Dúirt Solamh leis: “Gabh abhaile.”

Bás Dháiví

2Nuair a bhí Dáiví ag saothrú an bháis leag sé an cúram seo ar a mhac Solamh: ²“Táim ag dul ar shlí na fírinne. Bíodh misneach agat agus iompair thú féin go fearúil. ³Cuir orduithe an Tiarna do Dhia i gcrích, lean a shlite agus comhlíon a dhlíthe, a aitheanta, a nósanna, a reachtanna faoi mar atá scríofa i ndlí Mhaois. Ar an dóigh sin beidh an rath ar gach rud a dhéanfaidh tú agus a ghlacfaidh tú ar lámh, ⁴agus cuirfidh an Tiarna i gcrích an gealltanais a thug sé dom á rá: ‘Má bhíonn do chlann mhac aireach faoina n-iompar agus leanúint go dílis dom le lán a gcroí agus a n-anama ní bheidh tú go brách gan fear i gcoróin ar Iosrael.’

⁵“Rud eile dhe, tá a fhios agat cad a rinne Ióáb mac Zarúá liom, agus cad a rinne sé le beirt cheannaire arm Iosrael, Aibnéar mac Néar agus Amásá mac Ieítir; conas mar a dhúnmharaigh sé iad; conas mar a rinne sé díoltas le linn síochána ar son fola a doirteadh le linn cogaidh; conas mar a smear sé crios mo choime agus cuaráin mo chos le fuil neamhchiontach. ⁶Bíodh sé de chiall agat gan ligean dá cheann liath dul síos go Seol faoi shíocháin. ⁷Ach maidir le clann mhac Bhairzilí ó Ghileád, bí lách leo faoi mar a bhíodarsan lách liomsa nuair a bhí mé ag teitheadh ó do dheartháir Aibseáilóm, agus lig dóibh suí chun boird le do chuideachta. ⁸Tá Simeí mac Ghéará, an Biniáimineach ó Bhachúraim, i do theannta chomh maith. Chuir seisean mallacht mhillteach orm an lá a chuir mé chun bealaigh go Machanáim; ach tháinig sé anuas faoi mo dhéin ag an Iordáin agus mhionnaigh mé dó dar an Tiarna á rá: ‘Ní imreoidh mé an claíomh go marfach ort.’

⁹Ach ná scaoilse leis gan fhionós; mar is duine ciallmhar thusa agus beidh a fhios agat conas plé leis agus a cheann liath a chur síos go Seol faoi dhoirteadh fola.”

¹⁰Ansin thit codladh an bháis ar Dháiví dála a shinsear roimhe agus adhlacadh é i nDúnfort Dháiví. ¹¹Bhí daichead bliain caite aige ina rí ar Iosrael, seacht mbliana acu i Heabron agus trí bliana tríochad i Iarúsailéim. ¹²Shuigh Solamh ar ríchathaoir Dháiví, a athair, agus bunaíodh a ríocht go daingean.

Bás Adoiníá

¹³Chuaigh Adoiníá mac Haigít go Baitseaba máthair Sholaimh [agus chrom le hómós di]. “An turas síochánta é seo agat?” a d’fhiafraigh sí. D’fhreagair sé: “Sea, turas síochánta.” ¹⁴“Tá rud éigin le rá agam leat,” ar sé léi ansin. “Abair leat,” ar sí. ¹⁵“Tá a fhios agat,” ar sé, “gur chóir go dtitfeadh an ríocht liomsa, agus go raibh súil ag Iosrael go léir go mbeinnse i mo rí; ach ghabh an ríocht tharam agus thit sí le mo dheartháir mar gur dó a cheap an Tiarna í. ¹⁶Tá aon achainí amháin agam ort; ná tabhair an t-eiteach dom.” “Abair leat,” ar sise leis. ¹⁷Lean sé air: “Iarr ar Sholamh rí, le do thoil, Aibíseag ó Shiúnaem a thabhairt dom mar bhean.” ¹⁸“Ceart go leor,” arsa Baitseaba, “labhróidh mé leis an rí ar do shon.”

¹⁹Chuaigh Baitseaba go Solamh rí le labhairt leis ar son Adoiníá. D’éirigh an rí roimpi ag teacht di agus chrom in ómós di; shuigh sé ansin ina ríchathaoir agus tugadh cathaoir isteach do mháthair an rí, agus shuigh sí ar a dheis. ²⁰“Tá aon achainí bheag amháin agam ort,” ar sí, “agus ná tabhair an t-eiteach dom.” Dúirt an rí léi: “Cuir d’achainí chugam, a

mháthair, mar ní thabharfaidh mé an t-eiteach duit.”²¹ “Tugtar,” ar sí, “Aibíseag ó Shiúnaem d’Adoiníá do dheartháir mar bhean.”²² D’fhreagair Solamh rí a mháthair: “Cad faoi deara duit Aibíseag ó Shiúnaem a lorg d’Adoiníá mar bhean? Tá sé chomh maith agat an ríocht a lorg dó chomh maith; mar sé mo dheartháir is sine é, agus tá Aibíátár an sagart agus Ióáb mac Zarúá ar a thaobh.”²³ Ansin mhionnaigh Solamh rí dar an Tiarna á rá: “Go ndéana Dia a leithéid siúd liom, agus a thuilleadh fós,” ar sé, “mura dtugann Adoiníá a anam in éiric na bhfocal sin!”²⁴ Dar an Tiarna beo, an té sin a chuir mé go daingean i ríchathaoir Dháiví m’athair, agus a thug ríshliocht [dó] mar a gheall sé, cuirfear Adoiníá chun báis inniu féin.”²⁵ Sheol Solamh rí Banáia mac Iahóideá á threascairt, agus fuair sé bás.

Pionós ar Aibíátár agus ar Ióáb

²⁶ Agus maidir le hAibíátár an sagart, dúirt an rí leis: “Imigh leat go hAnatót go dtí do thailte. Mar tá an bás tuillte agat, ach ní chuirfidh mé chun báis anois thú mar gur iompair tú áirc an Tiarna os comhair Dháiví m’athair agus go raibh páirt agat in anró m’athar go léir.”²⁷ Bhain Solamh sagartacht an Tiarna d’Aibíátár agus chomhlíon sé ar an gcuma sin briathar an Tiarna, an briathar a labhair sé in aghaidh theaghlach Éilí i Sileo.

²⁸ Nuair a fuair Ióáb an scéala – mar thug Ióáb a thacaíocht d’Adoiníá cé nár thug d’Aibseálóm – theith sé go both an Tiarna agus rug greim ar bheanna na haltóra.
²⁹ Insíodh do Sholamh rí: “Theith Ióáb go both an Tiarna; tá sé ansiúd le taobh na haltóra.” [Ansin chuir Solamh scéala go Ióáb: “Cén fáth ar theith tú chun na haltóra?”]

D’fhreagair Ióáb: “Bhí eagla orm romhat.”] Ansin chuir Solamh Banáiaí mac Iahóideá uaidh á rá: “Imigh agus treascair é!” ³⁰ Chuaigh Banáiaí dá bhrí sin go both an Tiarna. “Ar ordú an rí,” ar sé, “tar amach!” “Ní dhéanfaidh mé,” ar seisean, “gheobhaidh mé bás anseo.” Thug Banáiaí scéala ar ais chun an rí: “A leithéid seo a dúirt Ióáb, agus sin é an freagra a thug sé orm.” ³¹ “Déan mar a dúirt sé,” d’fhreagair an rí, “treascair é agus déan é a adhlacadh, agus glan díomsa agus de theaghlach m’athar an chiontacht ar son na fola a dhoirt Ióáb gan chúis. ³² Fillfidh an Tiarna a bhearta fola ar mhullach a chinn féin air mar, gan fhios do m’athair Dáiví, d’ionsaigh sé agus chuir chun báis le faobhar claímh Aibnéar mac Néar, ceannasaí airm Iosrael, agus Amásá, mac Ieítir, ceannasaí airm Iúdá. ³³ Go bhfille a bhfuil sa mhullach ar Ióáb agus ar a shliocht go brách, ach go raibh síocháin ón Tiarna go brách ar Dháiví, ar a shliocht, ar a ríora, agus ar a ríchathaoir.” ³⁴ Ghabh Banáiaí mac Iahóideá suas ansin, threascair Ióáb agus chuir chun báis é; adhlacadh é ina theach féin san fhásach. ³⁵ Cheap an rí Banáiaí mac Iahóideá ina cheannasaí ar an arm ina áit, agus Zádóc an sagart in áit Aibíátár.

Bás Shimeí

³⁶ Chuir an rí fios ar Shimeí ansin agus ghairm chuige féin é. “Tóg teach duit féin in Iarúsailéim,” ar sé leis, “agus tar chun cónaithe ann agus ná corraigh in aon bhall as an áit sin. ³⁷ An lá a rachaidh tú amach agus gabháil thar Ghleann Chidreon, bíodh a fhios agat go cinnte go bhfaighidh tú bás; beidh do chuid fola ar do cheann féin.” ³⁸ “Tá go maith,” arsa Simeí leis an rí, “déanfaidh do shearbhónta mar a dúirt an rí.” Agus mhair Simeí

tamall fada in Iarúsaileim. ³⁹ Ach faoi cheann trí bliana, tharla gur theith beirt dhaorán le Simeí go hÁicís, mac Mhácá, rí Ghat. Fuair Simeí scéala: “Tá do dhaoráin i nGat.”

⁴⁰ D’éirigh Simeí agus chuir an diallait ar a asal agus d’imigh go hÁicís i nGat ar lorg a dhaorán. D’imigh sé leis agus thug a dhaoráin ar ais ó Ghat. ⁴¹ Insíodh do Sholamh go ndeachaigh Simeí ó Iarúsailéim go Gat agus go raibh sé tagtha ar ais. ⁴² Chuir an rí fios ar Shimeí agus dúirt leis: “Nár chuir mé d’iallach ort mionn a thabhairt dar an Tiarna, agus nár thug mé rabhadh sollúnta duit á rá: ‘An lá a imeoidh tú agus a rachaidh tú in aon bhall ar bith eile, bí cinnte go bhfaighidh tú bás gan aon agó?’ Agus dúirt tú liom: ‘Tá go maith. Géillim duit.’” ⁴³ Cén fáth, dá bhrí sin, nár choimeád tú mionn an Tiarna agus an t-ordú a thug mé duit?” ⁴⁴ Lean an rí air agus dúirt le Simeí: “Tá a fhios agat i do chroí cén urchóid go léir a rinne tú do m’athair Dáiví. Tabharfaidh an Tiarna d’urchóid sa mhullach ort féin. ⁴⁵ Ach go raibh beannacht ar Sholamh rí, agus go raibh ríchathaoir Dháiví daingean os comhair an Tiarna go brách.” ⁴⁶ Ansin thug an rí orduithe do Bhanáiaí mac Iahóideá agus ghabh sé amach agus threascair sé Simeí agus fuair sé bás. Agus d’fhág sin an ríocht go daingean i lámha Sholaimh.

Réimeas Sholaimh

Solamh Saoi

3 Rinne Solamh cleamhnas le Forann rí na hÉigipte; phos sé iníon Fhorainn agus thug sé leis í go Dúnfort Dháiví nó go mbeadh a theach féin agus teach an Tiarna agus an

balla timpeall ar Iarúsailéim tógtha aige. ²Bhí an pobal ag ofráil íobairtí fós sna hardionaid mar nach raibh aon teach tógtha fós d’ainm an Tiarna.

³Bhí grá ag Solamh don Tiarna agus lean sé reachtanna Dháiví a athair ach gur ofráil sé íobairtí agus túis ar na hardionaid. ⁴Théadh an rí go Gibeón le híobairtí a dhéanamh ann, mar is ann a bhí an t-ardionad a ba mhó tábhacht; d’ofráladh an rí míle íobairt dhóite ar an altóir sin. ⁵I nGibeón nocht an Tiarna é féin i mbrionglóid oíche do Sholamh. Dúirt Dia: “Cibé rud is mian leat a fháil uaim, iarr orm é.” ⁶D’fhreagair Solamh: “Thaispeáin tú barr cineáltais agus buanghrá do do shearbhónta Dáiví, m’athair, nuair a bhí sé ag caitheamh a bheatha faoi chuing na dílseachta agus na córa agus an ionracais chroí i do láthair; bhunaigh tú an sárchineáltas agus an buanghrá sin dó nuair a thug tú mac le bheith ina shuí ina ríchathaoir inniu. ⁷Agus anois, a Thiarna, a Dhia liom, tá rí déanta agat díomsa, do shearbhónta, mar chomharba ar Dháiví, m’athair. Ach níl ionam ach ógfhear gan oiliúint mar threoraí. ⁸Tá do shearbhónta i measc an phobail seo atá tofa agat, pobal atá chomh hiomadúil sin nach féidir a líon a áireamh ná a mheas. ⁹Tabhair do do shearbhónta croí tuisceanach le do phobal a rialú, chun an mhaith a aithint thar an olc; óir cé a d’fhéadfadh a bheith i gceannas ar an bpobal seo agat atá chomh líonmhar sin?”

¹⁰Ábhar sásaimh ab ea é don Tiarna gur iarr Solamh a leithéid seo. ¹¹Dúirt an Tiarna leis: “Dé bhrí gurb é seo an rud a d’iarr tú agus nach fad saoil duit féin a d’iarr tú, ná saibhreas, ná bás do naimhde, ach thú a bheith in ann breith tuisceanach a thabhairt, ¹²déanaim duit ar an toirt mar a d’iarr tú. Bronnaim ort croí ciallmhar tuisceanach, i dtreo nach raibh do leithéid riamh romhat agus nach mbeidh do leithéid i do dhiaidh. ¹³Sea go deimhin, agus an rud nár iarr tú, bronnfaidh mé ort chomh maith é: saibhreas agus glóir,

nach raibh a leithéid ag aon rí eile riamh (i gcaitheamh do shaoil). ¹⁴Tabharfaidh mé fad saoil duit má leanann tú mo chosáin, agus tú ag coimeád mo dhlíthe agus mo reachtanna, faoi mar a lean Dáiví, d’athair.”

¹⁵Dhúisigh Solamh. Féach, brionglóid ab ea é! Ansin d’fhill sé ar Iarúsailéim agus sheas sé os comhair áirc chonradh an Tiarna, agus d’ofráil sé íobairtí uileloiscthe agus íobairtí comaoineach, agus bhí fleá aige dá shearbhóntaí go léir.

Breith Sholaimh

¹⁶Ansin tháinig beirt mheirdreach go dtí an rí agus sheasadar ina láthair. ¹⁷Dúirt duine de na mná: “A thiarna liom, táimse agus an bhean seo ag cur fúinn san aon teach amháin; rugadh mac domsa agus ise sa teach. ¹⁸Ansin tharla, ar an tríú lá tar éis breith mo linbh dom, gur rug an bhean seo mac chomh maith; agus bhíomar linn féin, gan aon duine eile farainn sa teach ach lán na beirte againn amháin sa teach. ¹⁹Ansin, aon oíche amháin, fuair mac na mná seo bás mar gur luigh sí air. ²⁰Agus d’éirigh sí meán oíche, agus thóg mo mhacsa ó mo chliathán agus d’ionailt ina codladh, agus chuir chuici ina hucht é agus chuir a mac marbh chugamsa i m’uchtsa. ²¹Nuair a d’éirigh mé (ar maidin) chun an chíoch a thabhairt do mo leanbh, b’shin é ansiúd marbh é. Ach d’fhéach mé air go cáiréiseach ar maidin, agus níorbh é an mac a rugadh dom ar aon chor é.” ²²Ach labhair an bhean eile: “Éitheach,” ar sise, “liomsa an leanbh beo, leatsa an marbh.” “Ní mar sin atá,” arsa an chéad bhean, “leatsa an marbh, liomsa an leanbh beo.” Sin mar a bhíodar ag aighneas i bhfianaise an rí. ²³Ansin labhair an rí agus dúirt: “Deir bean acu: ‘An leanbh

beo mo mhacsa; tá do mhacsa marbh,’ agus deir an bhean eile: ‘Éitheach! Do mhacsa an marbh; liomsa an leanbh beo.’ ²⁴“Tabhair chugam claíomh,” arsa an rí agus tugadh claíomh i láthair an rí. ²⁵“Roinnigí an leanbh beo ina dhá chuid,” arsa an rí, “agus tugaigí a leath do bhean acu agus a leath don bhean eile.” ²⁶“Ansin, an bhean ar léi an leanbh beo, labhair sí leis an rí mar bhí a croí á shnoí inti le trua dá mac: “Tabhair di an leanbh beo, le do thoil, a thiarna,” ar sí, “agus ná déan é a mharú ar aon chor.” Ach dúirt an bhean eile: “Ná bíodh sé agamsa ná agatsa, ach roinn é.” ²⁷“Ansin thug an rí a bhreith: “Tabhair an leanbh beo don chéad bhean,” ar sé, “agus na maraigh é ar aon chor; ise a mháthair.” ²⁸Chuala Iosrael go léir an bhreith a thug an rí, agus thugadar urraim don rí mar gur thuigeadar go raibh eagna Dé ann chun an ceart a riar.

Oifigigh Sholaimh

4 Bhí Solamh ina rí ar Iosrael go léir agus ²b’iad seo a oifigigh: Azairiá mac Zádóc an sagart; ³Eilíochoraf agus Aichíá, clann Shíseá, na rúnaithe; Iahóiseáfát mac Aichíliúid an t-annálaí. ⁴(Banáíá mac Iahóideá ceannasaí an airm; Zádóc agus Aibíátár, sagairt); ⁵Azairiá mac Nátán ceann na bhfeidhmeannach; Zábúd mac Nátán sagart agus Cara an rí; ⁶Aichíseár i gceannas an pháláis; Adoiníream mac Abdá i gceannas an tsaothair éigeantaigh.

⁷Bhí dháréag reachtaire ag Solamh, d’Iosrael go léir, agus is iad a sholáthraigh bia don rí agus dá theaghlach; chaith gach duine díobh soláthar a dhéanamh do mhí sa bhliain.

⁸Seo iad a n-ainmneacha: ... mac Húr in ardáin Eafráim; ⁹... mac Dheicir i Mácaz, i

Seálbaím, i mBéit Seimis, agus in Aiálón go Béit Hánán. ¹⁰ ... mac Heisid in Arubót; leis-sean a ghabh Sócó agus fearann Héifir go léir. ¹¹ ... mac Aibíonádáb, dúiche Dhór go léir; bhí Táfat iníon Sholaimh aige mar chéile. ¹² Báná mac Aichíliúd i dTánác agus i Migideo chomh fada le Iocmám, agus Béit Seán go léir laistíos de Izréil, ó Bhéit Seán go hAbael Machólá atá láimh le Zaratán. ¹³ ... mac Gheibir i Rámót Gileád; ba leis bailte Iáir mac Mhanaise atá i nGileád; agus ba leis dúiche Argob atá i mBáiseán, trí fichid cathair dhaingean le ballaí agus boltaí práis. ¹⁴ Aichíneádáb mac Ideo i Machanáim. ¹⁵ Aichimeáz i Naftáilí; bhí seisean pósta le Básamat iníon Sholaimh. ¹⁶ Báná mac Húiseá in Áisear agus i mBeálót. ¹⁷ Iahóiseáfát mac Pharúach in Íosácár. ¹⁸ Simeí mac Éalá i mBiniáimin. ¹⁹ Geibir mac Uirí i dtír Ghileád, tír Shíochon rí na nAmórach agus Óg rí Bháiseán. Ina dteanntasan bhí reachtaire i dtír Iúdá.

5 ⁷ Rinne na reachtairí sin bia a sholáthar do Sholamh agus dóibh siúd go léir dár thug sé cuireadh go bord an rí Solamh, gach reachtaire ar feadh míosa; rinneadar deimhin de nach mbeadh aon ní in easnamh. ⁸ Rinneadar freisin an eorna agus an easair a sholáthar don eachra agus do na capaill iompair san áit inar ghá sin, gach duine díobh ar a sheal. ² Ba é seo lón lae Sholaimh: tríocha tomhas plúir mhín agus trí fichid mine; ³ deich ndamh biata, fiche damh féaraigh, céad caora chomh maith le fianna agus eilití agus ruabhoic, agus cuacha biata. ⁴ Óir bhí sé i gceannas ar an dúiche go léir laistiar den Eofrataes, ar na ríthe go léir laistiar den Eofrataes, ó Thifseá go Gazá, agus bhí síocháin aige ar gach teorainn máguaird. ⁵ Agus mhair Iúdá agus Iosrael gan bhaol ó Dhán go Béar Seaba, gach duine faoi scáth a fhíniúna agus a chrann figí, fad a mhair Solamh.

4²⁰Bhí Iúdá agus Iosrael chomh líonmhar le gaineamh na trá; bhí bia agus deoch acu agus mhaireadar go sasta.

Clú Sholaimh

5¹Leath Solamh a chumhacht thar na ríochtaí go léir ón Abhainn go tír na bhFilistéineach agus go teorainn na hÉigipte. Thug siad cíos chuig Solamh agus rinne siad seirbhís dó gach lá dá shaol. ⁶Bhí [ceithre] mhíle mainséar agus dhá mhíle dhéag capall ag Solamh dá charbaid.

⁹Thug an Tiarna eagna agus tuiscint thar chuimse do Sholamh agus croí chomh fairsing le gaineamh na trá. ¹⁰Sháraigh eagna Sholaimh eagna mhuintir an Oirthir go léir agus eagna na hÉigipte. ¹¹Ba eagnaí é ná aon duine eile, ba eagnaí é ná Éatán an tEazráchach, agus ná Héamán ná Calcol ná Darda, clann mhac Mháchól. Leath a cháil i measc na gcíníocha go léir máguaird. ¹²Chum sé trí mhíle seanfhocal, agus ba mhíle agus a cúig líon a dhuanta. ¹³Thrácht sé thar chrainn ón gcéadar sa Liobáin go dtí an íosóip a fhásann ar an mballa; thrácht sé thar ainmhithe agus thar éin, thar phéisteanna agus thar iasc. ¹⁴Tháinig daoine ó gach cine chun éisteacht le heagna Sholaimh, agus ó ríthe uile an domhain a chuala faoina eagna.

¹⁵Chuir Híorám rí na Tuíre toscaireacht ag triall ar Sholamh nuair a chuala sé gur ungadh é ina rí i gcomharbacht ar a athair mar ba chara riamh é Híorám do Dháiví.

¹⁶Agus sheol Solamh an teachtaireacht seo go dtí Híorám: ¹⁷“Tá a fhios agat nach raibh ar chumas Dháiví m’athair teach a thógáil d’ainm an Tiarna a Dhia, mar go raibh cogadh

á chur ag a naimhde air ó gach taobh nó gur bhrúigh an Tiarna faoina chois iad.¹⁸ Ach tá suaimhneas tugtha dom ag an Tiarna mo Dhia ar gach taobh, gan namhaid agam ná tubaiste.¹⁹ Tá sé beartaithe agam dá bhrí sin teach a thógáil d’ainm an Tiarna mo Dhia, faoi mar a dúirt an Tiarna le Dáiví m’athair – ‘Do mhac, an té a chuirfidh mé ina shuí i do ríchathaoir i d’áit, eisean a thógfaidh an teach do m’ainm.’²⁰ Cuir céadair na Liobáine á ngearradh dom; déanfaidh mo shearbhóntaíse comhar le do shearbhóntaíse, agus díolfaidh mise tuarastal do shearbhóntaíse leat de réir cibé ráta a shocróidh tusa. Níl aon duine againne chomh hoilte ar leagan crann agus atá na Síodónaigh, mar is eol duit.”

²¹Nuair a chuala Híorám a raibh ráite ag Solamh, bhí gliondar air, agus dúirt: “Moladh leis an Tiarna inniu,” ar sé, “a thug mac eagnaí do Dháiví le bheith i gceannas ar an gcine mór seo.”²² Agus chuir Híorám scéala go dtí Solamh: “Fuair mé do theachtaireacht; táimse sásta a bhfuil uait de chrainn chéadair agus cufróige a sholáthar.”²³ Tabharfaidh [do] shearbhóntaí síos chun na farraige iad ón Liobáin, agus cuirfidh mé á dtarraingt ar cheann téide ar farraige iad go dtí cibé áit a déarfaidh tú; leagfaidh mé ansiúd iad agus beidh siad agatsa. Maidir leatsa, déanfaidh tú lón a sholáthar do mo theaghlach de réir mar a iarrfaidh mé.”²⁴ Rinne Híorám a raibh d’adhmaid céadair agus cufróige ag teastáil ó Sholamh a sholáthar dó,²⁵ agus thug Solamh fiche míle tomhas cruithneachta do Híorám mar bhia dá theaghlach, agus fiche míle tomhas d’ola ghlan. Thug Solamh an méid sin do Híorám bliain i ndiaidh na bliana.²⁶ Thug an Tiarna eagna mar a gheall sé do Sholamh. Bhí cairdeas idir Híorám agus Solamh agus rinneadar conradh lena chéile beirt.

²⁷Rinne Solamh rí meitheal saothair éigeantaigh a thobhach ar Iosrael go léir; tríocha míle fear líon na meithle.²⁸ Chuir sé iad seo chun na Liobáine ar a n-uain, deich míle sa

mhí. Chaithidís mí sa Liobáin agus dhá mhí sa bhaile. Bhí Adoiníreám i gceannas na meithle. ²⁹Bhí seachtó míle de lucht iompair agus ceithre fichid míle de lucht gearrtha cloch ag Solamh sna sléibhte, ³⁰agus, ina dteanntasan, saoiistí na bhfeidhmeannach a bhí i bhfeighil na hoibre, trí mhíle trí chéad díobh i gceannas na bhfear a bhí i mbun na hoibre. ³¹Ar ordú an rí bhaineadar clocha móra suaitheantasacha chun máithreacha an Teampaill a leagan le clocha gearrtha. ³²Rinne saoir Sholaimh agus saoir Híorám agus na Gibligh an t-adhmad agus na clocha do thógáil an Teampaill a ghearradh agus a bhailiú.

An Teampaill

6Sa bhliain ceithre chéad agus a hochtó tar éis do na hIosraelaigh teacht amach as an Éigipt, sa cheathrú bliain de réimeas Sholaimh ar Iosrael, i mí Zif, an dara mí is é sin, thosaigh sé ar Theampall an Tiarna a thógáil. ²An Teampaill a thóg Solamh don Tiarna, bhí sé trí fichid banlámh ar fhad, fiche banlámh ar leithead, agus cúig bhanlámh fichead ar airde. ³Bhí an póirse os comhair halla an Teampaill fiche banlámh ar fhad ar feadh leithead an Teampaill agus deich mbanlámh ar leithead ar feadh fhad an Teampaill. ⁴Rinne sé fuinneoga don Teampaill le frámaí agus [cliatha]. ⁵Thóg sé breis le taobh bhalla an Teampaill (timpeall bhallaí an Teampaill), timpeall an halla agus an tsanctóra istigh, agus rinne sé seomraí cliathánacha timpeall ar fad. ⁶Bhí an stór íochtarach cúig bhanlámh ar leithead, an ceann láir sé bhanlámh, agus an tríú ceann seacht mbanlámh, mar bhí taobhrianta curtha leis an Teampaill lasmuigh aige i dtreo nach mbeadh na cearchaillí i ngreim i mballaí an Teampaill. ⁷(Tógadh an Teampaill de chlocha a gearradh sa choiréal i

dtreo nach raibh fuaim casúir ná tua ná uirlis iarainn le clos sa Teampall fad bhí sé á thógáil.) ⁸Bhí an doras chun an stóir íochtaraigh ag cúinne deas an Teampaill, agus bhí staighre suas chun an stór láir agus ón stór láir arís go dtí an tríú stór. ⁹Thóg sé an Teampall, chríochnaigh é, agus chuir díon air le fraitheacha agus cláracha d’adhmaid céadair. ¹⁰Chuir sé an bhreis ar feadh fhad an Teampaill go léir, bhí [gach stór] cúig bhanlámh ar airde agus bhí siad greamaithe den Teampall le bíomaí céadair. ¹¹Tháinig briathar an Tiarna chun Solaimh: ¹²“An teach seo atá á thógáil agat ... má leanann tú mo dhlíthe agus má ghéilleann tú do mo reachtanna agus má chomhlíonann tú m’aitheanta go léir agus déanamh dá réir, déanfaidh mé an gealltanais a thug mé do d’athair Dáiví i do thaobh a chomhlíonadh. ¹³Agus déanfaidh mé cónaí i measc chlann Iosrael agus ní thréigfidh mé Iosrael mo phobal.” ¹⁴Thóg Solaimh an Teampall agus chríochnaigh é amhlaidh sin.

Troscán an Teampaill

¹⁵Chuir sé líneáil d’adhmaid céadair laistigh le ballaí an Teampaill, á gclúdach le hadhmaid laistigh ó urlár an Teampaill go dtí fraitheacha an dín, agus leag sé cláir chufróige ar urlár an Teampaill. ¹⁶An fiche banlámh tomhaiste ó dheireadh an Teampaill, thóg sé iad de chláir chéadair ó urlár go fraitheacha, agus thóg sé iadsan ar leithligh mar shanctóir, an t-ionad sárnaofa. ¹⁷Bhí daichead banlámh i dtomhas an Teampaill – an halla, os comhair an tsanctóra laistigh. ¹⁸Bhí adhmaid céadrais timpeall an Teampaill laistigh agus é greanta le hornáidí cnapán agus cnotaí, gan cloch le feiceáil ach adhmaid céadrais

ar fad. ¹⁹Sa chuid is faide isteach den Teampall d’ullmhaigh sé an sanctóir istigh le áirc chonradh an Tiarna a chur ann. ²⁰Bhí an sanctóir istigh fiche banlámh ar fhad, fiche banlámh ar leithead agus fiche banlámh ar airde, agus chuir sé cumhdach d’ór fíre air. Rinne sé altóir chomh maith d’adhmaid céadair. ²¹Rinne Solamh an Teampall a chumhdach laistigh le hór fíre, agus chuir sé slabhraí óir trasna os comhair an tsanctóra agus rinneadar é a chumhdach le hór. ²²Rinne sé an Teampall go léir a chumhdach le hór, an Teampall go léir bun barr (agus chumhdaigh sé altóir an tsanctóra istigh go léir le hór).

²³Rinne sé dhá cheiribín d’adhmaid olóige sa sanctóir. Bhí an chéad cheiribín deich mbanlámh ar airde. ²⁴Bhí sciathán den cheiribín cúig bhanlámh ar fhad, agus an sciathán eile den cheiribín cúig bhanlámh ar fhad; bhí sé deich mbanlámh ó rinn sciatháin go dtí rinn sciatháin eile. ²⁵Bhí deich mbanlámh chomh maith i dtomhas an cheiribín eile; bhí an tomhas céanna, agus an déanamh céanna, acu araon. ²⁶Deich mbanlámh airde ceiribín díobh, agus ba mhar a chéile é ag an gceann eile. ²⁷Chuir sé na ceiribíní i lár an tseomra inmheánaigh; bhí a sciatháin ar leathadh ionas gur bhain sciathán cinn acu le balla, agus gur bhain sciathán cinn eile leis an mballa eile; agus gur theagmhaigh an dá sciathan eile lena chéile i lár an tseomra. ²⁸Chuir sé cumhdach óir ar na ceiribíní. ²⁹Rinne sé ballaí an teampaill go léir sa seomra istigh agus amuigh a bhreacadh le híomhánna greanta de cheiribíní, de chrainn phailme, agus de chnotaí; ³⁰agus rinne sé urlár an Teampaill a chumhdach le hór sa seomra istigh agus amuigh.

³¹Don bhealach isteach sa sanctóir rinne sé doirse d’adhmaid olóige, le [hursaineacha cúigshleasacha], ³²agus dhá chomhla d’adhmaid olóige. Rinne sé íomhánna de cheiribíní,

de chrainn phailme agus de chnotaí, agus rinne sé iad a chumhdach le hór agus leath sé ór ar na ceiribíní agus ar na crainn phailme. ³³Rinne sé ursaineacha cearnógacha d’adhmaid olóige ar an gcuma chéanna don bhealach isteach sa halla, ³⁴agus an dá chomhla d’adhmaid cufróige; bhí dhá easna ag ceangal comhla díobh, agus dhá easna ag ceangal na comhla eile. ³⁵Rinne sé ceiribíní, crainn phailme, agus cnotaí a ghreanadh orthu agus chuir sé cumhdach óir orthu, ag leathadh an óir go cothrom ar an saothar greanta. ³⁶Thóg sé balla na cúirte istigh le trí chúrsa de chloch ghearrtha, agus cúrsa de bhíomaí céadair.

³⁷Sa cheathrú bliain, i mí Zif, leagadh máithreacha an Teampaill. ³⁸San aonú bliain déag, i mí Búl, an t-ochtú mí sé sin, críochnaíodh an Teampall go léir go cruinn díreach mar a dearadh agus a beartaíodh é. Bhí sé seacht mbliana á thógáil.

Pálás Sholaimh

7 Maidir lena phálás féin, bhí Solamh trí bliana déag á thógáil nó go raibh críoch curtha aige ar a rítheach go léir. ²Thóg sé Áras Chrainn Fhoraois na Liobáine; bhí sé céad banlámh ar fhad, leathchéad banlámh ar leithead, tríocha banlámh ar airde, agus é tógtha ar thrí shraith colún d’adhmaid céadair le mullaí céadair ar na colúin. ³Bhí cumhdach d’adhmaid céadair ar an gcuid uachtarach de chomh fada leis na cláir lastuas de na colúin (cúig cinn agus daichead díobh ar fad, cúig cinn déag i ngach sraith). ⁴Bhí trí shraith de fhardoirse, cúig cinn agus daichead díobh ar fad, cúig cinn déag i ngach sraith sé sin ar aghaidh a chéile ar thrí thaobh. ⁵Bhí na doirse agus na hursaineacha de dhéanamh dronuilleannach ar aghaidh a chéile ar thrí thaobh. ⁶Rinne sé Halla na gColún, leathchéad

banlámh ar fhad agus tríocha banlámh ar leithead ... agus póirse os a chomhair amach.

⁷Rinne sé chomh maith Halla na Ríchathaoireach mar a dtugadh sé breith, Halla na Breithe sé sin; bhí painéal d'adhmaid céadair air ó urlár go fraitheacha. ⁸Ba den déantús céanna a theach, a áras cónaithe féin sa chúirt eile isteach ón Halla. Rinne Solamh chomh maith teach ar aon dul leis an Halla seo d'iníon Fhorainn a bhí aige mar bhean.

⁹Bhí na foirgnimh seo go léir de chlocha luachmhara a snaíodh de réir tomhais agus a gearradh le sábhá ar a n-aghaidh agus ar a gcúl, agus sin ó bhonn go bunlach (agus lasmuigh chomh fada leis an gcúirt mhór). ¹⁰Bhí a máithreacha de chlocha luachmhara, clocha móra, clocha a thomhais ocht mbanlámh nó deich. ¹¹Agus in airde orthu bhí clocha luachmhara a gearradh de réir tomhais, agus adhmaid céadair. ¹²Bhí trí shraith de chlocha gearrtha timpeall ar an gcúirt mhór lasmuigh; agus sraith de bhíomaí céadair; bhí sin leis an chúirt inmheánach Theampall an Tiarna agus póirse an Teampaill.

Saothar Cré-Umha

¹³Chuir Solamh rí fios ar Híorám agus thug leis ón Tuír é. ¹⁴Ba mhac baintrí de threibh Naftáilí é, lán de thuiscint agus an-eolgaiseach i mbun déantúis chré-umha. Tháinig sé chuig Solamh agus rinne an obair seo go léir dó:

¹⁵Rinne sé dhá cholún chré-umha a theilgean; bhí colún díobh ocht mbanlámh déag ar airde, agus dorú dhá bhanlámh déag ar fad a thug a thomhas timpeall; ba é an scéal céanna é ag an dara colún. ¹⁶Rinne sé dhá mhullach de chré-umha teilgte do bharr na gcolún; bhí mullach díobh cúig bhanlámh ar airde, agus an ceann eile cúig bhanlámh.

¹⁷ Agus [rinne sé dhá] fhíolagrán mar chumhdach ar mhúnláil an dá mhullach ar na colúin, fíolagrán do mhullach agus fíolagrán eile don mhullach eile. ¹⁸ Rinne sé pomagránaití chomh maith, dhá shraith díobh timpeall gach fíolagráin, ¹⁹ ceithre chéad díobh ar fad, ²⁰ greamaithe den mhúnláil chrochta ar chúl an fhíolagráin; bhí dhá chéad pomagránait timpeall ar mhullach, agus an líon céanna timpeall ar an mullach eile. ²¹ Ar chuma blátha a bhí na mullaí ar bharr na gcolún. ²² Sheas sé na colúin os comhair phóirse an tsanctóra; chuir sé colún ar dheis ar ar thug sé Iáicín, agus colún ar chlé ar ar thug sé Boaz. ²³ Ba shin an clabhsúr ar shaothar na gcolún.

²⁴ Ansin rinne sé an mhuir de mhíotal leáite, deich mbanlámh ó chiumhais go ciumhais, déanamh cruinn uirthi agus í cúig bhanlámh ar airde; dorú tríocha banlámh ar fhad a thomhais a himlíne. ²⁵ Timpeall uirthi go léir faoina ciumhais bhí cnapáin; ghabhadar timpeall na mara ar feadh tríocha banlámh; bhí na cnapáin ina dhá sraith, agus teilgeadh iad leis an gcuid eile. ²⁶ Bhí sí ina luí ar dhá dhamh déag, trí cinn agus a n-aghaidh ó thuaidh, trí cinn agus a n-aghaidh siar, trí cinn agus a n-aghaidh ó dheas, trí cinn agus a n-aghaidh soir. Leagadh an mhuir orthu sin, agus a gceathrúna go léir isteach i dtreo a chéile.

²⁷ Bhí sí dorn ar tiús, agus ba ar chuma ciumhais cupáin a bhí a ciumhais, mar bhláth lile. Bhí lán dhá mhíle folcadán inti.

²⁸ Rinne sé deich seastán cré-umha; bhí gach seastán ceithre bhanlámh ar fhad, ceithre bhanlámh ar leithead, agus trí bhanlámh ar airde. ²⁹ Mar seo a tógadh iad: bhí creatlach fúthu agus trasnáin ar an gcreatlach. ³⁰ Ar thrasnáin an chreatlaigh bhí leoin, agus tairbh, agus ceiribíní, agus ar bharr an chreatlaigh bhí teannta; thíos faoi na leoin agus na daimh

bhí fleasca fiartha. ³¹Bhí ceithre roth cré-umha agus ceithre fhearsaid chré-umha faoi gach seastán, agus ag na cúinní bhí teanntaí don bháisín, agus teilgeadh iad sin le fleasca ar a gliatháin. ³²Ba é tomhas a bhéil, ón mball inar tháinig na teanntaí le chéile go dtí a bharr, banlámh go leith. Bhí a bhéal cruinn, ar aon dul le taca faoi áras, agus ar an mbéal bhí íomhánna greanta. Ní cruinn a bhí na trasnáin, ach dronuilleogach. ³³Bhí na ceithre roth faoi na trasnáin, agus bhí fearsaidí na rothaí d'aon phíosa leis na seastáin, agus ba bhanlámh go leith airde gach rotha. ³⁴Ar dhéanamh rothaí carbaid a bhí na rothaí; teilgeadh idir fhearsaid, agus fhonsa, agus spócaí, agus mhol. ³⁵Bhí ceithre theannta ag ceithre chúinne gach seastán, agus ba d'aon phíosa na teanntaí agus na seastáin. ³⁶Ar bharr an tseastáin bhí taca, déanamh cruinn air, agus é leathbhanlámh ar airde; ar bharr an tseastáin bhí a theanntaí agus a thrasnáin d'aon phíosa leis. ³⁷Ar dhromchla a theanntaí agus a thrasnáin, rinne sé ceiribíní agus leoin agus crainn phailme a ghreanadh, de réir mar a bhí slí do gach ceann, agus fleasca ina dtimpeall. ³⁸Mar sin is ea a rinne sé na deich seastáin; teilgeadh iad go léir mar a chéile, an tomhas céanna agus an cruth céanna.

³⁹Agus rinne sé deich mbáisíní cré-umha; bhí lán daichead folcadán i ngach báisín; bhí ceithre bhanlámh i dtomhas gach báisín, báisín do gach seastán de na deich gcinn.

⁴⁰Chóirigh sé na báisíní, cúig cinn ar thaobh deas an Teampaill agus cúig cinn ar a thaobh clé, agus chuir sé an mhuir ar thaobh deas an Teampaill, sa chúinne thoir theas.

⁴¹Rinne Híorám na luaithreáin chomh maith, na sluaistí agus na babhlaí. Chuir sé críoch mar sin leis an saothar go léir a rinne sé do Sholamh rí ar Theampaill an Tiarna: ⁴²an dá cholún, an dá mhúnláil ar na mullaí ar bharr na gcolún; an dá shraith fíolagráin leis an dá mhúnláil ar na mullaí ar bharr na gcolún a chumhdach; ⁴³an ceithre chéad

pomagránait don dá shraith fíolagráin; bhí na pomagránaití ar gach ceann de na fíolagráin ina dhá sraith (leis an dá mhúnláil ar na mullaí ar bharr na gcolún a chumhdach); ⁴⁴ na deich seastáin agus na deich mbáisíní ar na seastáin; ⁴⁵ an aon mhuir agus an dá dhamh déag faoin muir; ⁴⁶ na luaithreáin, na sluaistí, agus na babhlaí. Ba de chré-umha líofa na gréithe seo go léir a rinne Híorám do Sholamh rí, do Theampall an Tiarna. ⁴⁷ Rinne sé iad trí [ghaineamhtheilgean] i ndúiche na Iordáine idir Sucót agus Zaratán. ⁴⁸ D'fhág Solamh na hárais go léir gan meá, mar bhí an oiread sin díobh ann; níor tomhaiseadh riamh meáchan an chré-umha.

⁴⁹ Chuir Solamh na gréithe go léir a rinne sé i dTeampall an Tiarna: an altóir óir, an bord óir do bhuilíní na láithreachta; ⁵⁰ na coinnleoirí d'ór fire, cúig cinn ar dheis agus cúig cinn ar chlé os comhair an tsanctóra; na bláthanna ornáideacha, na lóchrainn agus an teanchair, d'ór; ⁵¹ na cuacha, na smóladáin, na babhlaí, na loingíní túise, agus na túisteáin, d'ór fire; ceapa doirse d'ór do dhoirse an tsanctóra, an áit shárnaofa is é sin, agus do dhoirse halla an Teampaill.

⁵² Ar an gcuma sin cuireadh i gcrích an obair go léir a rinne Solamh rí do Theampall an Tiarna, agus thug Solamh leis isteach na nithe go léir a rinne Solamh a athair a thíolacadh, idir airgead agus ór agus ghréithe, agus chuir iad i gciste Theampall an Tiarna.

An Áirc á cur sa Teampall

8 Chruinnigh Solamh seanóirí Iosrael le chéile in Iarúsailéim chun go dtabharfaidís áirc chonradh an Tiarna aníos ó Shíón, Dúnfort Dháiví. ² Bhailigh fir Iosrael ar fad timpeall

an rí Solamh i mí Éatáiním le linn na féile (an seachtú mí, sé sin)³ agus thug na sagairt an áirc suas leo,⁴ agus Both na Teagmhála, mar aon leis na soithí naofa go léir a bhí istigh ann.⁵ D’ofráil an rí Solamh agus Iosrael ar fad íobairtí os comhair na háirce, caoirigh agus daimh gan áireamh gan chuimse.⁶ D’iompair na sagairt áirc chonradh an Tiarna go dtí a hionad i sanctóir an Teampaill, is é sin san áit shárnaofa, faoi sciatháin na gceiribíní.⁷ San áit inar cuireadh an áirc bhí sciatháin na gceiribíní spréite amach mar scáth os cionn na háirce agus a pollaí.⁸ Bhí siad sin chomh fada sin gurbh fhéidir a ndeirí a fheiceáil ón áit naofa os comhair an tsanctóra, ach níorbh fhéidir ó lasmuigh.⁹ Ní raibh rud ar bith san áirc ach an dá thábla chloiche a chuir Maois inti i Horaeb, táblaí an chonartha a rinne an Tiarna le clann Iosrael nuair a tháinig siad amach as tír na hÉigipte.¹⁰ Tá siad ansin fós go dtí an lá inniu.

¹¹Nuair a tháinig na sagairt amach as an sanctóir, líonadh Teampall an Tiarna leis an néal.¹² De bharr an néil níor fhéad na sagairt leanúint níos faide dá ndualgais freastail; bhí Teampall an Tiarna líonta de ghlóir an Tiarna.¹³ Dúirt Solamh ansin:

“Chinn an Tiarna go lonnódh sé sa néal tiubh.

¹⁴Is ea go deimhin, tá áit chónaithe tógtha agam duit,
Áit duit chun cónaí ann go brách.”

¹⁵Ansín chas an rí timpeall agus chuir a bheannacht ar chomhthionól Iosrael go léir, agus comhthionól Iosrael go léir ina seasamh.¹⁶ Dúirt sé: “Moladh leis an Tiarna, Dia Iosrael, a chuir i ngníomh ó láimh gach ar gheall sé ó bhéal do Dháiví m’athair nuair a dúirt sé:

¹⁷Ón lá a thug mé mo phobal Iosrael amach as an Éigipt, níor roghnaigh mé aon chathair, in aon treibh de chuid Iosrael go léir, le teach a thógáil inti le go lonnódh m’ainm ann,

ach roghnaigh mé Dáiví le mo phobal Iosrael a rialú.”¹⁸ Ba é mian croí m’athar Dáiví teach a thógáil d’ainm an Tiarna, Dia Iosrael.¹⁹ Ach dúirt an Tiarna: ‘Is é mian do chroí teach a thógáil do m’ainm, agus is maith uait sin a bheith i do chroí: ²⁰ach mar sin féin ní tú an té a thógfaidh an teach; sé do mhac, an té a ghinfear ó d’fheoil féin, a thógfaidh an teach do m’ainm.’²¹ Chomhlíon an Tiarna an gealltanais a thug sé; tháinig mise i gcomharbacht ar m’athair Dáiví agus táim i mo shuí i ríchathaoir Iosrael, faoi mar a gheall an Tiarna; tá an teach tógtha agam d’ainm an Tiarna, Dia Iosrael,²² agus tá ionad déanta agam ann don áirc ina bhfuil an Conradh a rinne an Tiarna lenár sinsir nuair a thug sé amach as tír na hÉigipte iad.”

Paidir Sholaimh

²³ Ansin, i láthair chomhthionól Iosrael go léir, sheas Solamh os comhair altóir an Tiarna, agus shín sé a lámha amach i dtreo na bhflaitheas ²⁴ agus dúirt: “A Thiarna, Dia Iosrael, níl aon Dia cosúil leatsa ar neamh thuas, ná ar talamh thíos; tá tú dílis do do chonradh agus buanhrách le do shearbhóntaí nuair a chloíonn siad le do bhealaí le hiomlán a gcroí. ²⁵ Chomhlíon tú an gealltanais a thug tú do do shearbhónta Dáiví, m’athair; gach ar gheall tú ó bhéal, chuir tú i ngníomh ó láimh inniu. ²⁶ Agus anois, a Thiarna, Dia Iosrael, coinnigh an gealltanais a thug tú do do shearbhónta Dáiví, m’athair, á rá: ‘Ní bheidh tú choíche gan fear le suí os mo chomhair ar ríchathaoir Iosrael, ar choinníoll go dtabharfaidh do chlann mhac aire dá n-iompar agus siúl os mo chomhair mar a rinne tusa féin.’ ²⁷ Daingnigh más ea anois, a Dhia Iosrael, na focail a labhair tú le

do shearbhónta, Dáiví, m'athair. ²⁸ Ach an ndéanfaidh Dia cónaí dáiríre [i measc an chine dhaonna] ar talamh? Féach! ní féidir leis na flaithis féin ná lena bhflaithis siúd arís thú a choinneáil. Nach lúide mar sin is féidir leis an teach seo atá tógtha agamsa? ²⁹ Ach éist le hurnaí agus le himpí do shearbhónta, a Thiarna mo Dhia; tabhair cluas don ghlaoch agus don ghuí a chuireann do shearbhónta suas chugat inniu. ³⁰ De lá agus d'óiche bíodh do shúile ag tabhairt aire don teach seo, an áit seo faoina ndúirt tú féin: 'Is ansin a bheidh m'ainm.' Éist leis an nguí a ofrálfaidh do shearbhónta i dtreo na háite seo. ³¹ Agus éist le hachainí do shearbhónta agus do phobail Iosrael nuair a ghuífídh siad i dtreo na háite seo. Sea éist i d'áras ar neamh, agus nuair a chloisfidh tú, tabhair maithiúnas!

³² "Má pheacaíonn duine in aghaidh a chomharsan, agus go nglaoonn an chomharsa mallacht [sa mhullach air], agus go gcuireann sé iallach air mionn a thabhairt os comhair d'altóra sa Teampall seo, ³³ éistse sna flaithis agus déan beart, agus tabhair breith idir do shearbhóntaí; daor an ciontach agus tabhair a iompar sa mhullach air féin; cosain an fíréan agus tabhair luach saothair dó de réir a fhíréantachta. ³⁴ Nuair a bhéarfaidh an namhaid an bua ar do phobal Iosrael mar gur pheacaigh siad i d'aghaidh, má iompaíonn siad ar ais chugat, agus d'ainm a mholadh, agus idirghuí agus impí a dhéanamh chugat, sa teach seo, ³⁵ tabhair cluas dóibh ó na flaithis agus maith a bpeaca do do phobal Iosrael, agus tabhair ar ais iad chun na tíre a thug tú dá sinsir. ³⁶ Nuair a dhúnfar na spéartha agus nach mbeidh aon bháisteach mar gur pheacaíodar i d'aghaidh, má dhéanann siad guí i dtreo na háite seo, agus d'ainm a mholadh, agus [go n-umhlaíonn] tú iad agus go ndéanann siad aithrí ina bpeaca, ³⁷ tabhair cluas dóibh ó na flaithis agus maith peaca do

shearbhóntaí agus do phobail Iosrael; múin dóibh cosán na fíréantachta atá le leanúint acu, agus fear fearthainn ar do thír, an tír a thug tú do do phobal mar oidhreacht.

³⁸“Má bhíonn gorta sa tír, nó plá nó aicíd, nó coinleacha, nó lócaiste, nó cruimh; má chuireann namhaid an phobail seo léigear [ar gheata] dá gcathair; má bhíonn fiabhras nó galar; ³⁹ má thagann doilíos croí ar aon duine (nó ar phobal Iosrael go léir) agus go ndéanann sé impí nó achainí, agus go síneann sé a lámha amach i dtreo an Teampaill seo, ⁴⁰ tabhair cluas ó na flaithis mar a bhfuil d’áitreabh; tabhair maithiúnas agus déan beart; cúitigh le cách de réir a iompair go léir – mar is duit amháin is eol croí gach duine de shíol fir – ⁴¹ ionas go mbeidh urraim acu duit an dá lá déag agus an fhaid a mhairfidh siad sa tír a thug tú dar sinsir.

⁴²“Agus an strainséir chomh maith nach mbaineann le do phobal Iosrael, má thagann sé ón imigéin ar son d’ainm – ⁴³ mar cloisfear trácht thar d’ainm, thar do láimh thréan, agus thar do ghéag ar tinneall – má thagann sé agus guí a dhéanamh i dtreo an Teampaill seo, ⁴⁴ tabhair cluas dó ó na flaithis mar a bhfuil d’áitreabh, agus deonaigh gach a n-iarrfaidh an strainséir agus é ag glaoch chugat, ionas go bhfaighidh ciníocha uile an domhain eolas ar d’ainm, agus, dála do phobail Iosrael, go mbeidh urraim acu duit, agus go mbeidh a fhios acu gur tugadh d’ainm ar an Teampaill seo a thóg mé.

⁴⁵“Má théann do phobal chun cogaidh in aghaidh a naimhde, cibé bealach ar a seolfaidh tú iad, agus má chasann siad i dtreo na cathrach a thogh tú agus i dtreo an Teampaill a thóg mé do d’ainm, agus guí chun an Tiarna, ⁴⁶ tabhair cluas ó na flaithis dá n-impí agus dá n-achainí, agus seas leo.

⁴⁷“Má pheacaíonn siad i d’aghaidh – mar nííl duine beo nach ndéanann peaca – agus go dtiocfaidh fearg ort chucu agus iad a thabhairt suas dá namhaid i dtreo go dtabharfar chun siúil iad mar dhaoir go tír a namhad i gcéin nó i gcóngar; ⁴⁸ má thagann ciall dóibh i dtír a ndeoraíochta agus go ndéanfaidh siad aithrí, agus guí a chur chugat i bhfearann lucht a gcloíte á rá: ‘Pheacaíomar, rinneamar an t-olc agus an peaca,’ ⁴⁹ agus má iompaíonn siad ar ais chugat ó chroí go hiomlán agus ó anam go hiomlán, i dtír a naimhde, an mhuintir a rug leo ina ndaoir iad, agus má chuireann siad achainí chugat agus a n-aghaidh i dtreo na tíre a thug tú dá sinsir, i dtreo na cathrach a thogh tú, agus i dtreo an Teampaill a thóg mé do d’ainm, ⁵⁰ tabhair cluas dóibh ó na flaithis mar a bhfuil d’áitreabh (agus éist lena n-achainí agus lena n-impí agus seas leo). ⁵¹ Agus maith do do phobal na peacaí a rinneadar i do choinne, agus na cionta go léir lenar chiontaíodar i d’aghaidh, agus deonaigh go mbainfidh siad amach fabhar lucht a gcloíte ionas go mbeadh trua acu dóibh, ⁵² óir is iad do phobal iad, agus d’oidhreacht a thug tú amach as an Éigipt, as lár an fhoirnéis iarainn úd.”

Dúnadh agus Beannacht

⁵³“Bíodh do shúile ar leathadh i gcónaí d’impí do shearbhónta agus do phobail Iosrael, agus tabhair cluas dóibh i gcónaí nuair a ghlaofaídh siad ort. ⁵⁴ Mar is tusa a roghnaigh iad ó phobail na cruinne go léir mar oidhreacht agat féin, mar a d’fhógair tú trí Mhaois do shearbhónta, nuair thug tú ár sinsir ón Éigipt amach, a Thiarna Dia.”

⁵⁵Nuair a bhí an achainí agus an urnaí seo go léir curtha ag Solamh i láthair an Tiarna, d'éirigh sé dá ghlúine mar a raibh sé lena lámha sínte suas amach chun na bhflaitheas aige os comhair altóir an Tiarna, ⁵⁶agus sheas sé agus chuir sé a bheannacht ar chomhthionól Iosrael go léir in ard a ghutha á rá: ⁵⁷“Moladh leis an Tiarna a thug suaimhneas dá phobal Iosrael de réir gach ar gheall sé; níor theip ar oiread agus ceann de na nithe fóna go léir a gheall sé trí bhéal Mhaois a shearbhónta. ⁵⁸Go raibh an Tiarna ár nDia inár dteanntana mar a bhí sé i dteannta ár sinsear; ná tréigeadh sé choíche sinn agus ná caitheadh sé i leataobh sinn. ⁵⁹Go n-iompaí sé ár gcroí chuige féin ionas go leanfaimid a bhealaí go léir agus a aitheanta a choimeád, agus a dhlíthe agus na reachtanna a thug sé dár sinsir. ⁶⁰Go raibh na briathra seo de mo chuid, lena ndearna mé urnaí os comhair an Tiarna, i bhfianaise an Tiarna mo Dhia, de lá agus d’oíche, agus go seasa sé lena shearbhónta, agus go seasa sé lena phobal Iosrael de réir mar éileofar lá i ndiaidh lae; ⁶¹ionas go mbeidh a fhios ag ciníocha na cruinne go léir gurb é an Tiarna is Dia ann dáiríre, agus nach bhfuil ann ach é. ⁶²Go raibh bhur gcroí go hiomlán dá réir sin leis an Tiarna ár nDia, agus go gcoimeáda sibh a dhlíthe agus go gcomhlíona sibh a aitheanta dála an lae inniu.”

Íobairtí Coisreacain

⁶³Ansin d’ofráil an rí agus Iosrael go léir íobairtí i bhfianaise an Tiarna. ⁶⁴D’ofráil Solamh dhá mhíle fichead damh agus céad agus fiche míle caora mar íobairtí comaoineach don Tiarna. Mar sin a rinne an rí agus clann Iosrael go léir Teampall an Tiarna a choisreacan. ⁶⁵An lá céanna rinne an rí an chúirt mheánach os comhair

Theampall an Tiarna a choisreacan; mar d’ofráil sé ansiúd an íobairt uileloiscthe, an abhlann, agus codanna méithe na n-íobairtí comaoineach, mar go raibh an altóir chré-umha a bhí os comhair an Tiarna róbheag chun an íobairt uileloiscthe, an abhlann agus codanna méithe na n-íobairtí comaoineach a choinneáil. ⁶⁶Rinne Solamh an fhéile a cheiliúradh an t-am sin in éineacht le hIosrael go léir, comhthionól mór ó bhealach Hamát go sileán na hÉigipte, agus sin i láthair an Tiarna ár nDia, ar feadh [seacht lá]. ⁶⁷Ar an ochtú lá chuir sé an pobal chun siúil; d’fhágadarsan slán agus beannacht ag an rí agus d’imíodar abhaile agus a gcroí lán de lúcháir agus d’áthas de bharr an chineáltais go léir a thaispeáin an Tiarna do Dháiví agus dá phobal Iosrael.

Fís Eile

9Nuair a bhí deireadh déanta ag Solamh ag togáil Theampall an Tiarna, agus an pháláis, agus gach ar mhian leis a thógáil, ²thaispeáin an Tiarna é féin arís do Sholamh faoi mar a thaispeáin sé é féin dó i nGibeón. ³Dúirt an Tiarna leis: “D’eist mé le d’urnaí agus leis an achainí a rinne tú os mo chomhair. Choisric mé an teach seo a thóg tú, agus chuir mé m’ainm ann go brách; beidh mo shúile agus mo chroí ann go brách na breithe. ⁴Agus maidir leat féin, má shiúlann tú i mo láthair le glaine chroí agus le hionracas, mar rinne Dáiví d’athair, má dhéanann tú gach ar ordaigh mé duit, agus má chomhlíonann tú mo dhlíthe agus mo reachtanna, ⁵daingneoidh mé do ríchathaoir os cionn Iosrael go deo, faoi mar a gheall mé do Dháiví d’athair á rá: ‘Ní bheidh tú riamh gan fear i ríchathaoir Iosrael.’ ⁶Ach má iompaíonn sibh féin uaim agus gan mé a leanúint, nó bhur gclann mhac,

agus nach gcoimeádfaidh sibh na haitheanta ná na reachtanna a chuir mé romhaibh, ach imeacht agus seirbhís a dhéanamh do dhéithe eile agus iad a adhradh, ⁷ ansin déanfaidh mé Iosrael a dhíbirt ón tír a thug mé dóibh agus caithfidh mé uaim as mo radharc an Teampall seo a choisric mé do m’ainm, agus beidh Iosrael ina sheanfhocal agus ina nath i measc na gcínocha go léir. ⁸ Agus maidir leis an Teampall seo, déanfar leachtán de; cuirfidh sé alltacht ar gach duine a ghabhfaidh thar bráid; ligfidh siad fead agus déarfaidh siad: ‘Cén fáth ar thug an Tiarna an cor seo ar an tír agus ar an Teampall seo?’ ⁹ Agus sé freagra a gheobhaidh siad: ‘Mar gur thréig siad an Tiarna a nDia a thug a sinsir amach as tír na hÉigipte, agus gur ghlac siad chucu déithe eile agus gur thug siad ómós agus seirbhís dóibh; sin é an fáth ar thug an Tiarna an drochíde sin go léir orthu.’”

Eolas Breise

¹⁰ Ag deireadh an fiche bliain a thóg sé ar Sholamh an dá fhoirgneamh a thógáil, Teampall an Tiarna agus a phalás féin, ¹¹ (thug Híorám rí na Tuíre oiread adhmaid chéadair agus chufróige agus óir agus ab áil leis, do Sholamh) thug Solamh fiche cathair i dtír na Gailíle do Híorám. ¹² Ach nuair a tháinig Híorám ón Tuír chun na cathracha a thug Solamh dó a iniúchadh, ní raibh sé sásta leo. ¹³ “Cén sórt cathracha iad sin a thug dom, a bhráthair?” ar sé. Agus go dtí an lá inniu féin tugtar “Tír Cábúl” (Gan Mhaith) orthu. ¹⁴ Chuir Híorám céad agus fiche tallann airgid chun an rí.

¹⁵ Seo cur síos ar an saothar éigeantach a rinne Solamh a thobhach do thógáil Teampall an Tiarna, a phalás féin, an Mileo, balla Iarúsailéim, Hazór, Migideo, Geizir (¹⁶ ghabh

Forann rí na hÉigipte suas agus ghabh sé Geizir, chuir sé trí thine é agus bhásaigh a raibh de Chanánaigh ina gcónaí ann; ansin thug sé an chathair mar spré dá iníon, bean Sholaimh. ¹⁷Rinne Solamh Geizir a atógáil), Béit Horon Íochtarach, ¹⁸agus Bálat agus Támár san fhásach in Iúdá. ¹⁹agus na cathracha stóir go léir a bhí ag Solamh, na cathracha dá charbaid agus dá eachra, agus gach arbh áil le Solamh a thógáil in Iarúsailéim, sa Liobáin, agus sna tíortha go léir a bhí faoina cheannas. ²⁰Gach ar mhair de na hAmóraigh, na Hitigh, na Pirizigh, na Hivigh, na Iabúsaigh, nárbh de chlann Iosrael iad; ²¹a sliocht a fágadh sa tír ina ndiaidh, an mhuintir nár éirigh le clann Iosrael a chur faoin mband; chuir Solamh iadsan go léir faoi chuing daoirse sclábhaíochta agus is mar sin atá acu go dtí inniu féin. ²²Ach níor chuir Solamh aon duine de mhuintir Iosrael faoi dhaoirse; iadsan a bhí aige mar shaighdiúirí, mar oifigigh, mar cheannfoirt, mar chaptain, mar cheannairí carbad, agus mar thaoisigh marcshlua. ²³Seo iad na maoir a bhí ar na saostí a bhí i mbun saothar Sholaimh: cúig chéad go leith i bhfeighil na ndaoine a bhí gafa leis an obair. ²⁴Tar éis d'iníon Fhorainn dul ó Dhúnfort Dháiví go dtí an teach a thóg Solamh di féin, ansin a thóg sé an Mileo.

²⁵D'ofráladh Solamh íobairtí uileloiscthe agus íobairtí comaoineach trí huaire sa bhliain ar an altóir a thóg sé don Tiarna, agus dhódh sé tuis don Tiarna, agus choinnigh sé slacht ar an Teampall.

Solamh Ceannaí

²⁶Thóg Solamh rí cabhlach ag Eiziún Geibir i gcóngar Éalat ar bhruach na Mara Rua i dtír Eadóm. ²⁷Don chabhlach seo chuir Híorám fir dá chuid a bhí eolgaiseach ar chúrsaí

mara chun seirbhís a dhéanamh le fíir Sholaimh. ²⁸ Chuadar go hÓifíir agus rugadar leo ar ais ón áit sin ceithre chéad agus fiche tallann óir agus thugadar do Sholamh rí é.

Banríon Sheabá

10 Nuair a leathnaigh clú Sholaimh, maidir le hainm an Tiarna, amach fad le banríon Sheabá, tháinig sí ag triall air chun é a phromhadh le ceisteanna cruu. ² Thug sí cóisir ollmhór léi go Iarúsailéim, camail faoi ualach spíosraí agus na múrtha óir agus liaga lómhara. Ar theacht chun Solaimh di, labhair sí leis go neamhbhalbh ³ agus bhí freagra ag Solamh ar gach ceist dár chuir sí; ní raibh ceann ar bith acu ródhiamhair don rí le freagra a thabhairt di. ⁴ Nuair a chonaic banríon Sheabá chomh críonna ar fad agus a bhí Solamh, an pálás a bhí tógtha aige, ⁵ bia a bhoird agus an chóir a bhí ar a oifigigh, eagrú a lucht freastail agus an feisteas a bhí orthu, lucht iompair na gcorn aige agus na hÍobairtí dóite a d’ofráladh sé i dTeampall an Tiarna, baineadh stangadh aisti, ⁶ agus dúirt sí leis an rí: “Ba í an fhírinne, mar sin, a chuala mé i mo thír féin faoi do chúraimí agus faoi do chríonnacht! ⁷ Nó gur tháinig mé agus go bhfaca mé le mo shúile cinn é, níorbh fhéidir liom an tuairisc a chreidiúint; ach is léir nár inis siad a leath dom; sáraíonn tú le críonnacht agus le saibhreas, an tuairisc a chuala mé. ⁸ Nach méanar do do mhná céile! Nach méanar do na seirbhísigh seo agat a bhíonn ag síorfhreastal ort agus a chluineann do chríonnacht! ⁹ Moladh leis an Tiarna do Dhia, a bhronn an chomaoin seo ort agus a chuir ar ríchathaoir Iosrael thú. De bhrí go raibh grá bithbhuan ag an Tiarna d’Iosrael, rinne sé rí díotsa chun an chóir agus an ceart a riar.” ¹⁰ Bhronn sí céad fiche tallann óir

ansin ar an rí agus lear mór spíosraí agus liaga lómhara. Níor tháinig saibhreas spíosraí riamh ina dhiaidh sin a bhí inchurtha leo siúd a bhronn banríon Sheabá ar Sholamh rí.

¹¹ Agus cabhlach Híorám a thug ór ó Óifír, thug sé chomh maith lastaí mora d'adhmaid almug agus de liaga lómhara. ¹² Den adhmaid almug rinne an rí teanntaí do Theampall an Tiarna, agus don phálas ríoga, agus lireanna agus cruiteanna do na ceoltóirí; níor tháinig a thuilleadh den adhmaid almug sin ó shin, ná ní fhacthas aon chuid de go dtí an lá seo féin. ¹³ Agus bhronn Solamh rí ar bhanríon Sheabá gach arbh áil léi, agus bronntanais le barr a fhéile ríoga féin chomh maith. Ansin d'imigh sí léi abhaile chun a tíre féin, í féin agus a searbhóntaí.

Solamh Saibhir

¹⁴ Sé chéad agus a seasca sé thallann óir an meáchan óir a thagadh go Solamh le haghaidh na bliana, ¹⁵ seachas a dtagadh chuige mar cháin ón lucht trádála agus mar bhrabús na gceannaithe, agus ó ríthe na hAráibe go léir, agus ó rialtóirí na tíre. ¹⁶ Rinne Solamh rí dhá chéad sciath mhór d'ór ceárta; chuaigh sé chéad seicil óir i ngach sciath. ¹⁷ Agus rinne sé trí chéad sciath bheag d'ór ceárta, agus chuaigh trí mhíoná óir i ngach sciath, agus chuir an rí iad i Halla Fhoroais na Liobáine. ¹⁸ Rinne an rí chomh maith ríchathaoir mhór eabhair, agus chumhdaigh í le hór athleáite. ¹⁹ Bhí sé chéim chun na ríchathaoireach, agus bhí ceann lao ar chúl na cathaoireach; bhí taca uillinne ar gach taobh den ríchathaoir; bhí dhá leon le taobh na dtacaí ²⁰ agus dhá leon déag ar na

céimeanna, leon ag dhá cheann gach céime de na sé céimeanna. Ní dhearnadh a leithéid riamh in aon ríocht eile.

²¹Ba d'ór soithí óil uile Sholaimh rí, agus ba d'ór fíre gréithe uile Halla Fhoroais na Liobáine, gan aon ní d'airgead mar ba bheag an meas a bhí ar airgead le linn Sholaimh.

²²Bhí cabhlach Thairsís ar muir ag an rí in éineacht le cabhlach Híorám. Uair gach trí bliana thagadh cabhlach Thairsís le hór, airgead, eabhar, ápaí agus babúin. ²³Sháraigh Solamh rí ríthe an domhain go léir ar shaibhreas agus ar eagna. ²⁴Thagadh an saol mór go léir ar lorg éisteacht ó Sholamh ionas go gcloisfidís an eagna a chuir Dia ina chroí isteach, ²⁵agus thugadh gach duine díobh a thabhartas féin leis – soithí óir, soithí airgid, fallaingí, airm, spíosraí, capaill agus miúileanna. Agus mar sin a bhí an scéal bliain i ndiaidh na bliana.

²⁶Bhailigh Solamh carbaid agus capaill le chéile; bhí míle ceithre chéad carbad aige, agus dhá mhíle dhéag capall. Bhunaigh sé iadsan sna cathracha carbad agus in aice an rí in Iarúsailéim. ²⁷D'fhág an rí go raibh airgead chomh coitianta céanna le clocha in Iarúsailéim, agus céadair chomh flúirseach le seiceamair na nÍsleán. ²⁸Dhéantaí capaill Sholaimh a allmhairiú ón Éigipt agus ó [Chilicia], agus ghlacadh gníomhairí an rí leo ó Chilicia ar phraghas cinnte. ²⁹Dhéantaí carbad a allmhairiú ón Éigipt ar shé chéad seicil, agus capall ar chéad go leith. Dhéantaí iadsan a onnmhairiú trí ghníomhairí an rí go dtí ríthe na Hiteach agus ríthe Arám ar an tslí chéanna.

Solamh ag Teip

1 Thug Solamh rí grá do chuid mhór ban ón gcoigrích, ní amháin d'iníon Fhorainn ach do mhná de na Móábaigh, na hAmónach, na hEadómaigh, na Síodónach, na Hitigh,² na ciníocha úd faoina ndúirt an Tiarna le clann Iosrael: ‘Na téigí chucu agus ná tagadh siadsan chugaibh, nó is cinnte go n-iompóidh siad bhur gcroí chun a ndéithe féin.’ Ach bhí cion as cuimse ag Solamh orthu.³ Bhí seacht gcéad bean aige a bhí ar chéim ríoga agus trí chéad leannán.⁴ Nuair a chuaigh Solamh anonn in aois, chlaon a mhná céile a chroí i dtreo déithe eile, agus ní raibh a chroí go hiomlán ag an Tiarna, a Dhia, mar bhí croí a athar, Dáiví.⁵ D'éirigh sé ceanúil ar Aisteárat, bandia na Síodónach, agus ar Mhiolcom uafás na nAmónach.⁶ Rinne Solamh an t-olc i súile an Tiarna agus níor lean sé an Tiarna lena chroí go hiomlán, mar a rinne Dáiví, a athair.⁷ Ansin is ea a thóg Solamh ardionad do Chamóis uafás Mhóáb, agus do Mhoilic uafás na nAmónach, ar an gcnoc lastoir de Iarúsailéim.⁸ Rinne sé amhlaidh dá mhná coigríocha go léir a d'ofráladh túis agus íobairtí dá ndéithe.

⁹Bhí fearg ar an Tiarna le Solamh de bhrí gur iompaigh sé a chroí ón Tiarna, Dia Iosrael, a thaispeáin é féin dó faoi dhó,¹⁰ agus a chros air ansin déithe eile a leanúint. Ach níor chuir sé ar ordaigh an Tiarna i gcrích.¹¹ Dúirt an Tiarna dá bhrí sin le Solamh: ‘Ós mar seo atá do ghníomhartha agus nach gcomhlíonann tú mo chonradh ná mo reachtanna, a cheangail mé ort, bainfidh mé an ríocht díot go cinnte dearfa, agus bronnfaidh mé ar dhuine de do shearbhóntaí í.¹² Mar gheall ar Dháiví, mo shearbhónta, áfach, ní dhéanfaidh mé é sin le linn do shaoil féin, ach bainfidh mé de do mhac í.¹³ Mar

sin féin ní bhainfidh mé an ríocht go hiomlán de. Mar gheall ar Dháiví, mo shearbhónta, agus ar Iarúsailéim, atá tofa agam, tabharfaidh mé aon treibh amháin do do mhac.”

Naimhde

¹⁴D’ardaigh an Tiarna namhaid in aghaidh Sholaimh, Hadad an tEadómach; de ríshliocht Eadóm eisean. ¹⁵Nuair a chloígh Dáiví Eadóm chuaigh Ióáb, ceannasaí an airm, chun na mairbh a adhlacadh agus chuir sé gach fear agus fireannach in Eadóm chun báis. ¹⁶D’fhan Ióáb agus Iosrael go léir ansiúd ar feadh sé mhí nó go raibh gach fireannach in Eadóm curtha chun báis acu. ¹⁷Ach theith Hadad, agus Eadómaigh eile a bhí ag seirbhís dá athair, chun na hÉigipte; ní raibh i Hadad ach buachaill ag an am sin. ¹⁸Chuir siad chun bealaigh ó Mhidián agus ar theacht go Párán thug siad roinnt fear ó Phárán leo, agus ar aghaidh go dtí an Éigipt, go Forann, rí na hÉigipte. Thug seisean teach dó, agus coinnmhe, agus fearann dó féin. ¹⁹Thug Forann gean a chroí do Hadad agus thug sé deirfiúr a chéile mar bhean dó, deirfiúr na Céad Mhná, Tachpanaes. ²⁰Agus rug deirfiur Thachpanaes mac dó, Ganubat, agus rinne Tachpanaes é seo a chur ó dhiúl i dteach Fhorainn; agus oileadh Ganubat i dteach Fhorainn i measc clann mhac Fhorainn. ²¹Ach nuair a fuair Hadad scéala agus é san Éigipt go raibh Dáiví imithe chun suain lena shinsir, agus go raibh Ióáb, ceannasaí an airm marbh, dúirt Hadad le Forann: “Lig dom imeacht agus fillleadh ar mo thír féin.” ²²Ach dúirt Forann leis: “Cad a bhí de dhíth ort faramsa a rá is go bhfuil tú anois ag iarraidh fillleadh ar do thír féin?” “Ní raibh aon ní,” ar sé, “ach lig dom imeacht.”

²³D’ardaigh Dia namhaid eile dó, Razón mac Eiliádá. Theith seisean óna mháistir Hadad Eizir rí Zóbá. ²⁴Bhailigh roinnt fear ina thimpeall agus rinne ceannaire buíon foghlaithe de (ach rinne Dáiví ár orthu). Chuaigh siad go dtí an Damaisc agus chuir siad faoi ann agus rinne rí ar an Damaisc de. ²⁵Bhí sé namhdmhar le hIosrael fad a mhair Solamh agus bhíodh sé ag déanamh na hurchóide dála Hadad; b’fhuath leis Iosrael agus bhí sé i gceannas na Síre.

Ceannairc Iarobám

²⁶Mac do Nabát, Eafráimeach ó Zaraedá, ab ea Iarobám; Zarúá ab ainm dá mháthair, agus baintreach ab ea í. Bhí sé ag déanamh seirbhíse do Sholamh, ach rinne sé ceannairc.

²⁷Seo mar a rinne sé an cheannairc: Bhí Solamh ag tógáil an Mhileo agus ag iamh na bearnan i nDúnfort Dháiví, a athair. ²⁸Bhí céimíocht ag an ógfhear Iarobám agus nuair a chonaic Solamh a dhícheallaí a bhí sé, chuir sé i bhfeighil shaothar lucht daoirse theach Iósaef go léir é. ²⁹Lá dá ndeachaigh Iarobám amach as Iarúsailéim, casadh an fáidh Aichía ó Shileo air ar an mbóthar; bhí fallaing nua ar Aichía, agus bhí an bheirt acu leo féin i lár na tuaithe. ³⁰Rug Aichía ar an bhfallaing nua a bhí air féin agus stróic sé ina dhá stiall déag í. ³¹Dúirt sé le Iarobám: “Beir leat deich stiall faoi do choinne féin, óir is mar seo a labhraíonn an Tiarna Dia Iosrael: ‘Táim ag dul a stróiceadh na ríochta ó lámha Sholaimh agus tabharfaidh mé deich dtreibh duitse. ³²(Coinneoidh sé aon treibh amháin ar son Dháiví, mo shearbhónta, agus ar son Iarúsailéim an chathair atá tofa agam as treibheanna uile Iosrael) ³³mar gur thréig sé mé agus gur thug sé ómós d’Aisteárat bandia

na Síodónach, agus do Chamóis dia Mhóáb, agus do Mhiolcom dia na nAmónach; níor lean sé mo bhealaí, agus an ceart a dhéanamh i mo láthair, ná mo dhlíthe ná mo reachtarnna a chomhlíonadh mar a rinne Dáiví a athair. ³⁴Ní sracfaidh mé an ríocht ar fad mar sin féin as a láimh, mar go ndearna mé prionsa de fad a mhairfidh sé ar son mo shearbhónta Dáiví a thogh mé, a choimeád m’aitheanta agus mo dhlíthe. ³⁵Stoithfidh mé an ríocht as láimh a mhic, áfach, agus tabharfaidh mé duitse í, deich dtreibh. ³⁶Ach tabharfaidh mé aon treibh amháin dá mhac, ionas go mbeidh lóchrann i mo láthair i gcónaí ag mo shearbhónta Dáiví i m’fhianaise i Iarúsailéim, an chathair a thogh mé mar áit chónaithe do m’ainm. ³⁷Béarfaidh mé tusa liom, agus rialóidh tú ar oiread agus is mian leat, agus beidh tú i do rí ar Iosrael. ³⁸Má éistean tú le m’orduithe go léir duit agus má leanann tú mo shlíthe, agus má dhéanann tú an ceart i mo láthair, ag comhlíonadh mo dhlíthe agus m’aitheanta, mar a rinne Dáiví mo shearbhónta, beidh mé in éineacht leat, agus tógfaidh mé teach daingean duit, mar a rinne mé do Dháiví, agus tabharfaidh mé Iosrael duit, ³⁹agus ar an gcuma sin déanfaidh mé slíocht Dháiví a umhlú, ach ní go deo é.”

⁴⁰Rinne Solamh iarracht ar Iarobám a mharú, ach d’éalaigh seisean leis agus theith chun na hÉigipte go Síseac rí na hÉigipte, agus d’fhan sé san Éigipt go bhfuair Solamh bás.

Bás Sholaimh

⁴¹An chuid eile de stair Sholaimh, a imeachtaí go léir, agus a eagna – nach bhfuil sé sin go léir scríofa i Leabhar Ghníomhartha Sholaimh. ⁴²Mhair réimeas Sholaimh in

Iarúsailéim ar Iosrael go léir daichead bliain. ⁴³ Ansin chuaigh Solamh chun suain lena shinsir agus cuireadh é i nDúnfort Dháiví a athair. Tháinig Rachabám a mhac i gcomharbacht air.

Easaontas

12 A luaithe a chuala Iarobám mac Nabát an scéala agus é fós san Éigipt mar ar theith sé ó Sholamh rí, d’fhill sé ón Éigipt. ² Chuaigh Rachabám go Seicim mar go raibh Iosrael go léir imithe go Seicim chun é a fhógairt ina rí, ³ (agus chuir siad fios ar Iarobám agus tháinig sé féin agus comhthionól Iosrael go léir) agus dúradar le Rachabám: ⁴ “Chuir d’athair ualach trom orainn le hiompar; bog daoirse dhian d’athar, agus a chuing throm orainn agus déanfaimid seirbhís duit.” ⁵ Dúirt sé leo: “Imígí libh ar feadh trí lá, agus ansin tagaigí ar ais chugam.” Agus d’imigh na daoine leo.

⁶ Ansin chuaigh Rachabám rí i gcomhairle leis na seanóirí a bhí ag déanamh seirbhíse dá athair Solamh fad a mhair sé. “Cén freagra,” ar sé, “ar chóir dom dar libh a thabhairt don mhuintir seo?” ⁷ Dúirt siad leis: “Déan freastal ar an bpobal seo inniu, agus bí mar a bheadh seirbhíseach acu, labhair go lách leo, agus beidh siad mar sheirbhísigh agat go deo.” ⁸ Ach dhiúltaigh sé don chomhairle a thug na seanóirí dó agus chuaigh sé i gcomhairle leis na hógánaigh a d’fhás suas leis féin agus a bhí ina sheirbhís. ⁹ “Cén freagra a chomhairlíonn sibh dúinn a thabhairt don mhuintir seo a dúirt liom: ‘Bog dinn an chuing a leag d’athair orainn?’” ar sé leo. ¹⁰ Agus d’fhreagair an dream óg a d’fhás suas leis: “Tabhair an freagra seo don mhuintir úd a dúirt: ‘Chuir d’athair ualach trom orainn

le hiompar, ach déan é a éadromú duinn’ – abair é seo leo: ‘Is raimhre mo lúidín ná coim m’athar. ¹¹Leag m’athair ualach trom oraibh Cuirfidh mise, más ea, breis ualaigh oraibh. Bhuail m’athair sibh le lasca; buailfidh mise sibh le scairpeanna.’”

¹²An tríú lá tháinig (Iarobám agus) an pobal go léir go Rachabám, faoi mar a d’ordaigh an rí á rá: “Tagaigí chugam arís an treas lá.” ¹³Níor thug an rí aon aird ar an gcomhairle a thug na seanóirí dó, ach thug freagra garbh ar an bpobal, ¹⁴agus labhair leo de réir chomhairle na n-ógfhear agus dúirt: “Leag m’athair ualach trom oraibh. Cuirfidh mise, más ea, breis ualaigh oraibh. Bhuail m’athair sibh le lasca; buailfidh mise sibh le scairpeanna.” ¹⁵Níor éist an rí dá réir sin leis an bpobal, agus bhí sin curtha i gcric ag an Tiarna ionas go gcomhlíonfadh sé an gealltanas a thug sé ó bhéal Aichía ó Shileo do Iarobám mac Nabát. ¹⁶Nuair a chonaic Iosrael go léir nach raibh aon aird á tabhairt ag an rí orthu, d’fhreagair an pobal an rí:

“Cén chuid atá againn i nDáiví?

Níl aon oidhreacht againn i mac Ieise.

Chun bhur mbothanna libh, a Iosrael!

Tabhair aire do do theach féin feasta, a Dháiví!”

Agus d’imigh Iosrael leo chun a mbothanna. ¹⁷Ach bhí Rachabám ina rí ar chlann mhac Iosrael a bhí ina gcónaí i gcathracha Iúdá. ¹⁸Ansin chuir Rachabám rí uaidh Adorám a bhí i bhfeighil lucht an tsaohair éigeantaigh, ach chuir na hIosraelaigh go léir chun báis de chlocha é; ansin bhrostaigh Rachabám agus phreab ina charbad agus theith go Iarúsailéim. ¹⁹Agus ar an gcuma sin tá Iosrael scartha ó theaghlach Dháiví go dtí an lá inniu féin.

Deighil t

²⁰Nuair a chuala Iosrael go léir go raibh Iarobám ar ais, ghlaodar air chun an chomhthionóil agus rinneadar rí de ar Iosrael go léir. Níor fhan aon duine dílis do theaghlach Dháiví ach treibh Iúdá amháin.

²¹Ghabh Rachabám suas go Iarúsailéim agus chuir sé tionól ar theaghlach Iúdá go léir, agus ar threibh Bhiniáimin, céad agus ochtó míle de thogha na ngaiscióch, ionas go gcuirfí cath ar theaghlach Iosrael agus go mbuafaí an ríocht ar ais do Rachabám mac Sholaimh. ²²Ach tháinig briathar an Tiarna go Seamaíá an giolla Dé, agus dúirt: ²³“Abair é seo le Rachabám, mac Sholaimh, rí Iúdá, le teaghlach Iúdá go léir agus le Biniáimin, agus leis an gcuid eile den phobal: ²⁴Mar seo a deir an Tiarna: ‘Ná téigí suas agus ná troidigí in aghaidh bhur mbráithre, pobal Iosrael. Filleadh gach duine ar a bhaile; an rud seo a tharla, is mise is cúis leis.’” (Agus d’éisteadar go léir le briathar an Tiarna, agus d’imíodar leo abhaile arís de réir bhriathar an Tiarna.)

²⁵Ansin thóg Iarobám Seicim in ardáin Eafráim agus chuir faoi ann. Ansin d’fhág sé an áit sin agus dhaingnigh sé Panúéil. ²⁶Agus dúirt Iarobám ina chroí istigh: “Dá réir seo, fillfidh an ríocht seo chun teaghlach Dháiví. ²⁷Má leanann an pobal seo ag dul suas chuig Teampall an Tiarna in Iarúsailéim chun íobairtí a o fráil, iompóidh croí an phobail ar ais athuair chun a dtaoisigh Rachabám, rí Iúdá, agus cuirfidh siad chun báis mé (agus fillfidh siad ar Rachabám, rí Iúdá).” ²⁸Rinne an rí a mhachnamh air seo dá réir sin, agus ansin rinne sé dhá lao óir. Dúirt sé leis an bpobal: “Tá sibh fada go leor ag dul suas go Iarúsailéim; seo agaibh bhur ndéithe, a Iosrael; is iad seo a thug aníos sibh as tír na

hÉigipte.”²⁹ Chuir sé ceann díobh ina sheasamh i mBéitéil (agus an ceann eile i nDán,³⁰ agus ba pheaca sin) agus chuaigh mórshiúl den phobal an bealach ar fad go Dán ar bhéala an chinn eile.³¹ Bhunaigh sé teampall na n-ardionad agus cheap sé daoine ó ghnáththeaghlaiigh mar shagairt, daoine nár de shliocht Léiví iad.³² Lena chois sin bhunaigh Iarobám féile san ochtú mí, ar an gcúigiú lá déag den mhí, ar nós na féile a cheiliúrtaí in Iúdá, agus chuaigh sé suas chun na haltóra. Sin mar a rinne sé i mBéitéil, agus d’ofráil sé íobairtí do na laonna a bhí déanta aige. Agus chuir sé i mBéitéil sagairt na n-ardionad a bhí bunaithe aige.³³ Ar an gcúigiú lá déag den ochtú mí, an mhí a thogh sé d’aon ghnó, chuaigh sé suas chun na haltóra a bhí déanta aige i mBéitéil. Bhunaigh sé féile do chlann Iosrael agus chuaigh suas chun na haltóra chun tuis a íobairt.

Altóir Bhéitéil á Damnú

13 Féach! tháinig giolla Dé ó Iúdá go Béitéil ar ordú an Tiarna, agus Iarobám díreach ina sheasamh ag an altóir chun an tuis a ofráil.² Ar ordú an Tiarna rinne sé glao in aghaidh na haltóra: “A altóir, a altóir,” ar sé, “seo mar a deir an Tiarna: ‘Béarfá mac do theaghlach Dháiví, darbh ainm Ióisía agus íobróidh sé ort sagairt na n-ardionad a dhóinn tuis ort, agus dófaidh sé cnámha daoine ort.’”³ Agus thug sé comhartha san am céanna: “Seo é an comhartha,” ar sé, “gur labhair an Tiarna: ‘Pléascfaidh an altóir seo agus scaipfear an luathreach atá uirthi.’”⁴ Nuair a chuala an rí conas mar a ghlaigh an giolla Dé in aghaidh na haltóra i mBéitéil, shín seisean, Iarobám, a lámh ón altóir amach, á rá: “Gabhaigí é.” Ach an lámh a shín sé amach in aghaidh an duine, shearg sí, agus níor

fhéad sé í a tharraingt ar ais.⁵ Agus phléasc an altóir agus scaipeadh an luathreach ón altóir, de réir an chomhartha a thug an giolla Dé ar ordú an Tiarna.⁶ Dúirt an rí leis an ngiolla Dé: “Iarr fabhar an Tiarna do Dhia arís (agus guigh orm) ionas go bhfaighidh mé lúth mo láimhe ar ais.” Agus chuir an giolla Dé a impí chun an Tiarna, agus fuair an rí ar ais lúth a láimhe agus bhí sí mar a bhí roimhe sin.⁷ Ansin dúirt an rí leis an ngiolla Dé: “Tar liom abhaile agus caith bia agus tabharfaidh mé luach saothair duit.”⁸ Ach d’fhreagair an giolla Dé an rí: “Fiú dá dtabharfá leath do thí dom, ní rachainn leat. Ní íosfaidh mé greim aráin ná ní ólfaidh mé deoch uisce san áit seo,⁹ mar fuair mé ordú ón Tiarna á rá: ‘Ná hith greim aráin agus ná hol deoch uisce agus ná fill an bóthar ar ar tháinig tú.’”¹⁰ Thug sé bóthar eile air féin agus níor fhíll sé an tslí a ghabh sé ag teacht go Béitéil.

Giolla Dé agus Fáidh

¹¹ Agus bhí seanfháidh ina chónaí i mBéitéil, agus tháinig a chlann mhac á rá leis gach a ndearna an giolla Dé an lá sin i mBéitéil, agus na briathra a labhair sé leis an rí – d’insíodar iadsan leis dá n-athair.¹² “Cén bealach a ghabh sé?” d’fhiafraigh a n-athair díobh. Agus thaispeáin a chlann mhac [dó] an bealach a ghabh an giolla Dé a tháinig ó Iúdá.¹³ “Cuirigí an diallait ar an asal dom,” ar sé lena chlann mhac; chuireadar an diallait ar an asal dó dá bhrí sin agus chuaigh sé ar a mhuin.¹⁴ Lean sé an giolla Dé, agus fuair é ina shuí faoi scáth crann darach. “An tusa,” ar sé, “an giolla Dé a tháinig ó Iúdá?” “Is mé,” a d’fhreagair sé.¹⁵ “Tar abhaile liom,” ar sé, “agus caith bia.”¹⁶ “Ní féidir liom

filleadh ar ais leat,” ar sé, “(ná dul isteach abhaile leat) ná bia ná deoch a chaitheamh anseo leat,¹⁷ mar fuair mé ordú ón Tiarna: ‘Ná hith greim aráin agus ná hól deoch uisce ansiúd agus ná fill an bothar ar ar tháinig tú.’”¹⁸ D’fhreagair an fear eile: “Is fáidh mise ar aon dul leat, agus dúirt aingeal liom ar ordú an Tiarna: ‘Tabhair leat ar ais chun do thí é ionas go gcaithfeadh sé bia agus deoch.’” Ach ba bhréag a d’inis sé dó.¹⁹ Chuaigh an giolla Dé ar ais leis agus chaith sé bia agus deoch ina theach.

²⁰ Agus ina suí chun boird dóibh tháinig briathar an Tiarna chun an fháidh a thug ar ais é,²¹ agus labhair sé os ard leis an ngiolla Dé a tháinig ó Iúdá: “Mar seo a deir an Tiarna,” ar sé: “Dé bhrí go raibh tú easumhal d’ordú an Tiarna agus nár chomhlíon tú na treoracha a thug an Tiarna do Dhia duit,²² ach teacht ar ais agus bia agus deoch a chaitheamh san áit inar choisc sé bia agus deoch ort, ní shroichfidh do chorp tuama do shinsear.”²³ Nuair a bhí bia agus deoch caite aige, chuir an fáidh an diallait ar an asal dó, agus [chas sé timpeall agus d’imigh leis].²⁴ Ar an mbothar dó bhuaile leon leis sa tslí agus mharaigh sé é. Fágadh a chorp sínte faon ar an mbóthar; d’fhan an t-asal ina sheasamh ansiúd taobh leis, agus d’fhan an leon ina sheasamh ag an gcorp chomh maith.²⁵ Chonaic daoine a bhí ag gabháil thar bráid an corp sínte ar an mbóthar agus an leon chomh maith ina sheasamh ag taobh an choirp, agus d’imíodar agus d’insíodar ina thaobh sa chathair ina raibh cónaí ar an seanfháidh.²⁶ Agus nuair a chuala an fáidh, a chuir d’iallach ar an bhfear filleadh ar ais, ina thaobh, dúirt sé: “Sé an giolla Dé é, a bhí easumhal d’ordú an Tiarna! Thug an Tiarna suas don leon é, agus rinne seisean é a stolladh agus a mharú, de réir an bhriathair a labhair an Tiarna leis.”²⁷ Agus dúirt sé lena chlann mhac: “Cuirigí an diallait ar an asal dom,” agus chuireadar.²⁸ D’imigh sé leis agus fuair sé corp an fhir sínte

ar an mbóthar agus an t-asal agus an leon ina seasamh taobh leis an gcorp. Ní raibh an corp ite ná an t-asal stollta ag an leon. ²⁹Thóg an fáidh corp an ghiolla Dé agus chuir ar a asal é agus thug ar ais é chun na cathrach ina raibh cónaí air lena chaoineadh agus lena adhlacadh. ³⁰Chuir sé an corp ina uaigh féin, agus chaoineadar é á rá: “Mo bhrón! mo bhráthair.” ³¹Nuair a bhí sé curtha aige dúirt sé lena chlann mhac: “Nuair a gheobhaidh mé bás, cuirigí mé san uaigh ina bhfuil an giolla Dé curtha. Síngí mo chnámha taobh lena chnámhasan. ³²Óir an briathar a ghlaoigh sé ar ordú an Tiarna in aghaidh altóir Bhéitéil, agus in aghaidh scrínte uile na n-ardionad i gcathracha na Samáire, tiocfaidh sé chun críche go cinnte.”

³³Níor éirigh Iarobám as a dhrochnósanna i ndiaidh an imeachta sin, ach lean sé air ag ceapadh daoine den choitiantacht arís ina sagairt do na hardionaid. Duine ar bith ar mhian leis é, choisric Iarobám é le bheith ina shagart do na hardionaid. ³⁴Ar an gcaoi sin rinneadh teaghlach coiriúil de theaghlach Iarobám i dtreo gur scriosadh ar fad é de chlár na talún.

14 San am sin buaileadh tinn Aibíá mac Iarobám. ²Agus dúirt Iarobám lena bhean: “Téanam, le do thoil! Cuir bréagriocht ort féin ionas nach n-aithneoidh aon duine gur tú bean Iarobám, agus téigh go Sileo. Tá an fáidh Aichíá ansiúd, an té a dúirt go mbeinnse i mo rí ar an bpobal seo. ³Téigh chuige agus beir leat deich mbuilín agus roinnt cístí agus crúiscín meala, agus inseoidh sé duit cad a imeoidh ar an leanbh.” ⁴Rinne bean Iarobám amhlaidh, chuir chun bóthair, chuaigh go Sileo agus tháinig go teach Aichíá. Ní raibh aon radharc ag Aichíá mar go raibh a shúile caoch ón tseanaois. ⁵Ach dúirt an

Tiarna leis: “Tá bean Iarobám ar an tslí chugat ag lorg oracail ort i dtaobh a mic mar go bhfuil sé breoite. Déarfaidh tú a leithéid seo léi. Nuair a thiocfaidh sí ligfidh sí uirthi féin gur bean eile í.”⁶ Nuair a chuala Aichía a coiscéim ag an doras, dúirt sé: “Tar isteach, a bhean Iarobám; cén fáth a ligean ort gur duine éigin eile thú? Tá drochscéal agam duit:⁷ Téigh go Iarobám agus abair leis: ‘Mar seo a deir an Tiarna, Dia Iosrael:

D’ardaigh mé ó lár an phobail thú agus rinne mé ceannaire díot ar mo phobal Iosrael.⁸ Stiall mé an ríocht ó theaghlach Dháiví agus thug mé duitse í; ach ní raibh tú mar mo shearbhónta Dáiví, a choimeád m’aitheanta agus a lean mé óna chroí go hiomlán, gan ach an ceart amháin á dhéanamh aige i mo láthairse.⁹ Rinne tusa olc thar mar a rinne ar tháinig romhat; mar d’imigh tú leat agus rinne tú déithe eile duit féin, íomhánna de mhíotal leáite, rud a chuir fearg orm; agus thug tú droim láimhe liom.¹⁰ Dá bharr sin tabharfaidh mé tubaiste ar theach Iarobám; scriosfaidh mé gach mac máthar de mhuintir Iarobám, idir dhaor is shaor in Iosrael; scuabfaidh mé teaghlach Iarobám chun siúil faoi mar a scuabann duine aoileach chun siúil go dtí nach mbíonn ruainne fágtha.¹¹ Aon duine de mhuintir Iarobám a gheobhaidh bás sa chathair, íosfaidh na madraí iad; aon daoine díobh a gheobhaidh bás faoin tuath, alpfaidh éanlaith an aeir iad; mar tá labhartha ag an Tiarna.’

¹²“Éirigh dá bhrí sin agus imigh abhaile. A luaithe a leagfaidh tú cos leat sa chathair gheobhaidh an leanbh bás.¹³ Déanfaidh Iosrael go léir é a chaoineadh, agus é a adhlacadh. Eisean amháin de mhuintir Iarobám a rachaidh i dtuama, mar is ann amháin de theaghlach Iarobám a fuarthas ábhar taitnimh leis an Tiarna Dia Iosrael.¹⁴ Ardóidh an Tiarna rí dó

féin ar Iosrael a dhéanfaidh teaghlach Iarobám a scrios. (Inniu an lá. Agus cad eile anois?) ¹⁵Cuirfidh an Tiarna Iosrael ar crith dála na giolcaí san uisce, agus stoithfidh sé Iosrael as an tír fhóna a thug sé dá sinsir, agus scaipfidh sé thar an Eofrataes iad mar gur ghriogadar an Tiarna chun feirge leis na cuaillí naofa a rinneadar. ¹⁶Tabharfaidh sé cúl le hIosrael de bharr na bpeacaí lenar pheacaigh Iarobám agus a thug sé ar Iosrael a dhéanamh.”

¹⁷Ansín d'éirigh bean Iarobám agus d'imigh léi agus tháinig go Tirzeá, agus a luaithe a chuir sí cos thar tairseach, bhí an leanbh marbh. ¹⁸Rinne Iosrael go léir é a adhlacadh agus a chaoineadh, de réir bhriathar an Tiarna, a labhair sé ó bhéal a shearbhóna, an fáidh Aichía. ¹⁹An chuid eile de stair Iarobám, na cogaí a d'fhear sé, conas a rialaigh sé, tá sin go léir scríofa i Leabhar Annála Ríthe Iosrael. ²⁰Bhí Iarobám i réim dhá bhliain agus fiche agus chuaigh sé chun suain lena shinsir agus tháinig a mhac Nádáb i gcomharbacht air.

Ríthe Iúdá

²¹Rinneadh rí ar Iúdá de Rachabám mac Sholaimh. Bhí Rachabám bliain agus daichead nuair a tháinig sé i gcoróin, agus bhí sé i gcoróin seacht mbliana déag in Iarúsailéim, an chathair ar threibheanna Iosrael a thogh an Tiarna lena ainm a chur inti. Námá an tAmónach ab ainm dá mháthair. ²²Agus rinne [sé] an t-olc i bhfianaise an Tiarna, ag cur míchéadfa air lena pheacaí thar mar a rinne a shinsir leis na peacaí go léir a rinneadar, ²³mar thógadarsan ardionaid dóibh féin, agus galláin, agus cuaillí naofa ar gach sliabh ard

agus faoi gach crann craobhach.²⁴ Bhí fiú striapacha naofa fir sa tír. Rinne sé aithris ar na nósanna bréana a bhí ag na ciníocha go léir a dhíbir an Tiarna roimh chlann Iosrael.

²⁵Sa chúigiú bliain de réimeas Rachabám, tháinig Síseac rí na hÉigipte aníos i gcoinne Iarúsailéim; ²⁶thug sé leis seoda Theampall an Tiarna agus seoda an pháláis ríoga; thug sé leis gach rud, fiú na sciatha óir go léir a rinne Solamh. ²⁷Ina n-áitsean rinne Rachabám sciatha cré-umha, agus chuir iad faoi chúram oifigigh gharda gheataí pháláis an rí. ²⁸Aon uair a théadh an rí isteach i dTeampall an Tiarna, d'iompraíodh na gardaí iad, agus thugaidís ar ais chun seomra an gharda iad ina dhiaidh sin.

²⁹An chuid eile de stair Rachabám, a imeachtaí go léir, nach bhfuil siad scríofa i Leabhar Annála Ríthe Iúdá? ³⁰Bhí Rachabám agus Iarobám ag cogaíocht le chéile i gcaitheamh a ré. ³¹Ansin chuaigh Rachabám chun suain lena shinsir agus cuireadh é i nDúnfort Dháiví; agus tháinig a mhac Aibíám i gcomharbacht air.

15 San ochtú bliain déag de réimeas Iarobám mac Nabát tháinig Aibíám i gcoróin ar Iúdá. ²Bhí sé i réim ar feadh trí bliana in Iarúsailéim. Máca, iníon Aibseálóm, ab ainm dá mháthair. ³Lean sé sampla peacúil a athar roimhe i ngach ní. Ní raibh a croí dílis ar fad don Tiarna faoi mar a bhí croí Dháiví a shinsear. ⁴Dá ainneoin sin, ar son Dháiví, a athair, thug an Tiarna a Dhia lóchrann dó in Iarúsailéim, chinntigh mac ina dhiaidh agus dhaingnigh Iarúsailéim. ⁵Óir rinne Dáiví an ceart i bhfianaise an Tiarna agus níor dhiúltaigh sé riamh i gcaitheamh a shaoil déanamh mar a d'ordaigh sé (seachas i gcas Úiríá an Hiteach). ⁶(Bhí Aibíám agus Iarobám ag cogaíocht le chéile i gcaitheamh a ré.) ⁷An chuid eile de stair Aibíám, a imeachtaí go léir, nach bhfuil siad scríofa i Leabhar

Annála Ríthe Iúdá? Bhí cogadh idir Aibíám agus Iarobám. ⁸ Ansin chuaigh Aibíám chun suain lena shinsir, agus cuireadh é i nDúnfort Dháiví. Tháinig a mhac Ásá i gcoróin ina áit.

⁹ San fhichiú bliain de réimeas Iarobám rí Iosrael tháinig Ásá i gcoróin ar Iúdá, ¹⁰ agus rialaigh sé bliain agus daichead in Iarúsailéim. ¹¹ Mácá iníon Aibseálóm b'ainm dá mháthair. Rinne Ásá an ceart i láthair an Tiarna mar a rinne a athair Dáiví. ¹² Dhíbir sé ón tír na striapacha naofa fir agus scuab sé chun siúil na híola go léir a rinne a shinsir.

¹³ Bhain sé dínit na ríonmháthar fiú dá mháthair mar go ndearna sí dealbh ghráiniúil de Aiséará. Ghearr Ásá an dealbh anuas agus dhóigh sé i nGleann Chidreon í. ¹⁴ Cé nár scuabadh chun siúil na hardionaid, bhí croí Ásá dílis go hiomlán don Tiarna i gcaitheamh a shaoil. ¹⁵ Chuir sé isteach i dTeampall an Tiarna na tabhartais a thíolaic a athair, agus é féin, idir ór agus airgead agus ghréithe.

¹⁶ Bhí Ásá agus Báiseá rí Iosrael ag cogaíocht le chéile i gcaitheamh a ré go léir. ¹⁷ Ghabh Báiseá rí Iosrael suas i gcoinne Iúdá agus dhaingnigh sé Rámá d'fhonn léigear a chur ar Ásá rí Iúdá. ¹⁸ Thóg Ásá leis ansin a raibh fágtha d'airgead agus d'ór ó chistí Theampall an Tiarna agus phálás an rí. Chuir an rí Ásá an t-íomlán i lámha a shearbhóntaí, sheol sé iad go Bein Hadad mac Thabrimeon mac Heiziún, rí Arám, a raibh cónaí air sa Damaisc leis an teachtaireacht: ¹⁹ “Bíodh conradh idir mise agus thusa, faoi mar a bhí idir m'athairse agus d'athairse. Féach tá bronntanas óir agus airgid á chur agam chugat. Téigh agus bris an conradh atá agat le Báiseá rí Iosrael agus caithfidh sé cúlú ó mo chríochasa.” ²⁰ D'aontaigh Bein Hadad leis an rí Ásá agus sheol sé lucht ceannais a airm i gcoinne cathracha Iosrael. Ghabh sé Íón agus Dán agus Ábael Béit Mácá agus

Cinearót ar fad agus dúiche Naftáilí go léir. ²¹Nuair a chuala Báiseá é sin, scoir sé de bheith ag daingniú Rámá agus d'fhill ar Thirzeá. ²²Ansinn thionóil an rí Ásá Iúdá go léir, gan eisceacht a dhéanamh d'aon duine. Thógadar chun siúil na clocha agus an t-adhmad lena raibh Báiseá ag daingniú Rámá, agus leis sin go léir dhaingnigh an rí Ásá Geaba i mBiniáimin, agus Mizpeá.

²³An chuid eile de stair Ásá, a ghaisce go léir, agus a imeachtaí ar fad (agus na cathracha a thóg sé), nach bhfuil sin uile scríofa i Leabhar Annála Ríthe Iúdá? Ina sheanaois, ámh, bhí na cosa ag goilliúint air. ²⁴Chuaigh Ásá chun suain lena shinsir agus cuireadh é i nDúnfort Dháiví, a shinsear. Tháinig Iahóiseáfát, a mhac, i gcomharbacht air.

Ríthe Iosrael

²⁵Tháinig Nádáb mac Iarobám i gcoróin ar Iosrael sa dara bliain de réimeas Ásá rí Iúdá, agus bhí sé dhá bhliain ina rí ar Iosrael. ²⁶Rinne sé an t-olc i láthair an Tiarna, agus lean sé drochshampla a athar agus rinne aithris ar an bpeaca inar threoraigh sé Iosrael chun peacú. ²⁷Rinne Báiseá mac Aichía de theaghlach Íosácár comhcheilg ina aghaidh agus threascair Báiseá é ag Gibeatón, cathair leis na Filistínigh a bhí faoi léigear ag Nádáb agus ag Iosrael go léir. ²⁸Mharaigh Báiseá Nádáb agus tháinig i gcomharbacht air sa tríú bliain de réimeas Ásá rí Iúdá. ²⁹A luaithe agus a tháinig sé i gcoróin, bhásaigh sé teaghlach Iarobám ar fad, gan anacal a dhéanamh ar oiread agus duine beo, ach iad go léir a ídiú, díreach faoi mar a thairngir briathar an Tiarna a labhair sé trína shearbhónta

Aichíá ó Shileo, ³⁰ de bharr peacaí Iarobám agus na bpeacaí inar threoraigh sé Iosrael chun peacú agus de bhrí gur ghriog sé an Tiarna, Dia Iosrael, chun feirge.

³¹An chuid eile de stair Nádáb, a imeachtaí go léir, nach bhfuil sin uile scríofa i Leabhar Annála Ríthe Iosrael? ³²(Bhí Ásá agus Báiseá ag cogaíocht le chéile i gcaitheamh a ré go léir.)

³³Sa tríú bliain de ré Ásá rí Iúdá, tháinig Báiseá, mac Aichíá, i gcoróin ar Iosrael ag Tirzeá, agus mhair a ré ceithre bliana fichead. ³⁴Rinne sé an t-olc i láthair an Tiarna agus rinne sé aithris ar Iarobám agus ar an bpeaca inar threoraigh sé Iosrael chun peacú.

16Tháinig briathar an Tiarna in aghaidh Bháiseá chun Iéahú mac Hanáiní á rá: ²“D’ardaigh mé as an deannach thú agus chuir mé thú mar cheannaire ar mo phobal Iosrael, ach lean tú sampla Iarobám agus threoraigh tú mo phobal Iosrael chun peacaí a dhéanamh a ghriogann mé chun feirge. ³Scuabfaidh mé Báiseá agus a theaghlach chun siúil, más ea; cuirfidh mé an chríoch chéanna ar do theaghlach agus a cuireadh ar theaghlach Iarobám mac Nabát. ⁴Aon daoine de mhuintir Bháiseá a gheobhaidh bás sa chathair, íosfaidh na madraí iad; aon daoine díobh a gheobhaidh bás faoin tuath, alfaidh éanlaith an aeir iad.”

⁵An chuid eile de stair Bháiseá, a imeachtaí, agus a ghaisce, nach bhfuil sin uile scríofa i Leabhar Annála Ríthe Iosrael? ⁶Ansin chuaigh Báiseá chun suain lena shinsir agus adhlacadh é i dTirzeá, agus tháinig a mhac Éala i gcomharbacht air mar rí.

⁷Ina theannta sin, trí bhéal an fháidh Iéahú mac Hanáiní, fógraíodh briathar an Tiarna in aghaidh Bháiseá agus a theaghlach sa chéad áit de bharr a ndearna sé d’olc i láthair an

Tiarna, á ghriogadh chun feirge lena ghníomhartha, agus ag teacht ar aon dul le teaghlach Iarobám; agus sa dara háit de bhrí gur scrios sé an teaghlach sin.

⁸Sa séú bliain fichead de réimeas Ásá rí Iúdá, tháinig Éala mac Bháiseá i gcoróin ar Iosrael ag Tirzeá agus mhair a réimeas dhá bhliain. ⁹Rinne a shearbhónta Zimrí, ceannaire leath a chairbtheach, comhcheilg ina aghaidh agus nuair a bhí sé ar meisce le teann óil i dteach Arzá, fear a bhí ina reachtaire ar an bpálás i dTirzeá, ¹⁰tháinig Zimrí isteach, leag ar lár é, agus mharaigh é sa seachtú bliain fichead de réimeas Ásá rí Iúdá, agus ghabh an choróin ina áit. ¹¹Nuair a tháinig sé i réim, a luaithe a shuigh sé sa ríchathaoir, bhásaigh sé teaghlach Bháiseá go léir, níor fhág sé fear dá ghaolta ná dá chairde beo. ¹²Scrios Zimrí teaghlach Bháiseá go léir de réir bhriathar an Tiarna a labhair sé ó bheal an fháidh Iéahú, ¹³de bharr peacaí Bháiseá go léir, agus peacaí Éalá, a mhac, a pheacaíodar, agus na bpeacaí inar threoraigh siad Iosrael, agus iad ag griogadh an Tiarna, Dia Iosrael, chun feirge lena n-íola baotha. ¹⁴An chuid eile de stair Éalá, agus a imeachtaí go léir, nach bhfuil sin uile scríofa i Leabhar Annála Ríthe Iosrael?

¹⁵Sa seachtú bliain fichead de réimeas Ásá rí Iúdá, tháinig Zimrí i gcoróin ar Iosrael i dTirzeá, ar feadh seacht lá. Bhí an pobal i longfort os comhair Ghibeatón, cathair leis na Filistínigh. ¹⁶Nuair a fuarthas an scéala sa longfort: “Rinne Zimrí comhcheilg in aghaidh an rí agus mharaigh sé an rí chomh maith” d’fhógair Iosrael go léir Omraí a gceann feadhna ina rí ar Iosrael an lá céanna sa longfort. ¹⁷Scoir Omraí, agus Iosrael go léir mar aon leis, den léigear ar Ghibeatón, agus chuireadar léigear ar Thirzeá. ¹⁸Nuair a chonaic Zimrí go raibh an chathair gafa chuaigh sé isteach i ndún phálás an rí, chuir an pálás trí thine sa mhullach air féin agus fuair bás, ¹⁹de bharr na bpeacaí a rinne sé ag déanamh an

oilc i láthair an Tiarna, ag déanamh aithris ar Iarobám, agus an pheaca inar threoraigh sé Iosrael. ²⁰An chuid eile de stair Zimrí, an chomhcheilg a rinne sé, nach bhfuil sin uile scríofa i Leabhar Annála Ríthe Iosrael?

²¹Rinneadh dhá pháirtí de mhuintir Iosrael ansin; lean leath an phobail Tibní mac Ghíonat le rí a dhéanamh de, agus an leath eile Omraí. ²²Fuair an páirtí a lean Omraí an lámh in uachtar ar an bpáirtí a lean Tibní. Fuair Tibní bás, agus rinneadh rí de Omraí.

²³San aonú bliain tríochad de réimeas Ásá rí Iúdá, tháinig Omraí i gcoróin ar Iosrael agus bhí sé i réim ar feadh dhá bhliain déag. Bhí sé sé bliana i réim i dTirzeá. ²⁴Ansin cheannaigh sé sliabh (na Samáire) ó Sheimir ar dhá thallann airgid agus thóg sé cathair air agus thug sé an tSamáir uirthi ó Sheimir, an té ar leis an sliabh. ²⁵Rinne Omraí an t-olc i bhfianaise an Tiarna, agus sháraigh sé ar ghabh roimhe go léir lena dhrochbhearta.

²⁶Rinne sé aithris chruinn ar Iarobám mac Nabát agus ar na peacaí inar threoraigh sé Iosrael, ag griogadh an Tiarna, Dia Iosrael, chun feirge lena n-íola baotha.

²⁷An chuid eile de stair Omraí, a imeachtaí, agus a ghaisce, nach bhfuil sin uile scríofa i Leabhar Annála Ríthe Iosrael? ²⁸Ansin chuaigh Omraí chun suain lena shinsir agus cuireadh é sa tSamáir. Tháinig a mhac Acháb i gcomharbacht air. ²⁹Tháinig Acháb mac Omraí i gcoróin ar Iosrael san ochtú bliain tríochad de réimeas Ásá rí Iúdá, agus bhí sé ina rí ar Iosrael sa tSamáir ar feadh dhá bhliain agus fiche. ³⁰Rinne Acháb mac Omraí an t-olc i bhfianaise an Tiarna agus sháraigh sé ar ghabh roimhe go léir lena dhrochbhearta.

³¹Ba é ba lú a rinne sé ná aithris a dhéanamh ar Iarobám mac Nabát; phós sé Ízeibil iníon Eatbál rí na Síodónach, agus ansin chrom sé ar fhónamh do Bhál agus é a adhradh.

³²Thóg sé altóir do Bhál i dteampall Bhál a thóg sé dó sa tSamáir. ³³Chuir Acháb cuaille

naofa ina sheasamh chomh maith, agus rinne sé coireanna eile ag griogadh an Tiarna, Dia Iosrael, thar mar a rinne ríthe uile Iosrael a ghabh roimhe. ³⁴Is lena linn a d'atóg Híeíl ó Bhéitéil Ireachó. Dhíol sé a chéadghin, Aibíorám, mar cháin ag leagan a mháithreacha, agus Sagúb, an mac ab óige leis, ag tógáil a gheataí, faoi mar a thairngir an Tiarna trí Iósua mac Nún.

Éilias

An Triomach

17 Dúirt Éilias an Tisbíoch ó Thisbé i nGileád le hAcháb: “Dar an Tiarna beo, Dia Iosrael, dá ndéanaim seirbhís, ní thiocfaidh drúcht ná fearthainn sna blianta beaga romhainn, ach de réir mar ordóidh mise.” ²Tháinig briathar an Tiarna chuige á rá: ³“Imigh leat as an áit seo, gabh soir agus téigh i bhfolach i nGleann Chéirít atá taobh thoir den Iordáin. ⁴Bí ag ól as an sruthán agus thug mé ordú do na fiacha bia a sholáthar duit ansin.” ⁵Rinne sé mar a dúirt an Tiarna leis; d’imigh sé agus d’fhan sé i nGleann Chéirít atá taobh thoir den Iordáin. ⁶Thugadh na fiacha arán chuige ar maidin agus feoil um thráthnóna, agus d’óladh sé uisce an tsrutháin.

⁷Ar ball beag chuaigh an sruthán i ndísc toisc nach raibh fearthainn sa tír. ⁸Ansin tháinig briathar an Tiarna chuige á rá: ⁹“Éirigh agus imigh leat go Zaráfat, cathair Shíodónach, agus fan ansin. Thug mé ordú, féach, do bhaintreach ansiúd thú a chothú.” ¹⁰D’éirigh sé agus d’imigh mar sin go Zaráfat. Nuair a bhain sé geata na cathrach amach,

bhí baintreach ann ag cruinniú broсна. Chuir sé forrán uirthi agus dúirt: “Tabhair chugam le do thoil braoinín uisce i soitheach, ionas go mbeadh deoch uisce agam.” ¹¹Bhí sí ar tí imeacht faoina choinne nuair a ghlaigh sé uirthi: “Ar mhiste leat,” ar sé, “blúire aráin a thabhairt chugam i do láimh.” ¹²“Dar an Tiarna do Dhia beo,” a d’fhreagair sí, “níl builín aráin ar bith agam, níl ach glac mine i bpróca agus braoinín ola i gcrúiscín. Tá mé ag cruinniú cipín nó dhó anois roimh dhul isteach chun an méid sin a ullmhú dom féin agus do mo mhac le hithe, agus ansin gheobhaimid bás.” ¹³Ach dúirt Éilias léi: “Ná bíodh eagla ort, imigh agus déan mar a dúirt tú, ach déan toirtín beag domsa as i dtús ama, agus tabhair chugam é, agus ina dhiaidh sin déan tuilleadh duit féin agus do do mhac.” ¹⁴Óir is mar seo a labhraíonn an Tiarna, Dia Iosrael:

‘Ní bheidh an próca mine ídithe,
ní bheidh an crúiscín ola folamh,
nó go dtiocfaidh an lá a chuirfidh an Tiarna
fearthainn ar aghaidh na talún.’”

¹⁵D’imigh sí agus rinne mar a dúirt Éilias léi agus d’ith siad an bia, ise, eisean agus [a mac] ar feadh a lán laethanta. ¹⁶Ní raibh an próca mine ídithe na an crúiscín ola folamh, díreach mar a dúirt an Tiarna roimh re trí bhéal Éilias.

Mac Marbh Beo

¹⁷Tamall ina dhiaidh sin bhuail taom tinnis mac na mná, bean an tí; bhí sé chomh breoite sin nár fhan an dé ann. ¹⁸Dúirt an bhean le hÉilias: “Cad é atá agat i m’éadan, a

ghiolla Dé? An le mo pheacaí a chur ina luí orm agus le mo mhac a chur á mharú a tháinig tú anseo?” ¹⁹“Tabhair dom do mhac,” ar seisean. Thóg sé as a baclainn é, d’iompair chun an tseomra uachtaraigh é, an áit a raibh cónaí air féin, agus d’fhág sé ina luí ar a leaba féin é. ²⁰Ghlaoigh sé go hard ar an Tiarna: “A Thiarna, a Dhia liom, an é is toil leat buaireamh a chur ar an mbaintreach atá ag tabhairt aire dom trí bhás a mic?”

²¹Shín sé é féin ar an leanbh trí huaire agus é ag glaoch go hard ar an Tiarna: “A Thiarna, a Dhia liom, impím ort go dtaga an t-anam isteach sa leanbh seo arís.” ²²Thug an Tiarna cluas d’urnaí Éilias agus tháinig an t-anam isteach sa leanbh athuir agus bhí sé beo.

²³Rug Éilias ar an leanbh agus thug anuas é ón seomra uachtarach agus isteach sa teach agus thug sé dá mháthair é. ²⁴“Féach,” arsa Éilias, “tá do mhac beo.” D’fhreagair an bhean: “Tá a fhios agam anois gur giolla Dé thú agus gur fíor briathar an Tiarna i do bhéal.”

Éilias agus Acháb

18Tar éis tamaill fhada tháinig briathar an Tiarna chun Éilias sa tríú bliain: “Imigh leat agus téigh i bhfianaise Acháb; táim ar tí fearthainn a dháileadh ar an tír.”

²D’imigh Éilias leis le dul i bhfianaise Acháb. De bhrí gur ghoill an gorta go trom ar an tSamáir ³chuir Acháb fios ar Obaidiá, reachtaire an pháláis, agus fear a raibh an-urraim aige don Tiarna. ⁴Nuair a bhí Ízeibil ag bású fáithe an Tiarna, rug Obaidiá céad fáidh leis agus chuir i bhfolach iad, leathchéad díobh sa turas, agus bheathaigh sé iad le harán agus le huisce. ⁵Dúirt Acháb le hObaidiá: “Téanam, ní foláir dúinn an tír a chuardach idir

thoibreacha agus ghleannta, le súil go bhfaighimis féar a choimeádfadh ár gcapaill agus ar miúileanna beo, agus nach gcaithfimis cuid dár stoc a mharú.”⁶ Roinneadar an tír eatarthu don chuardach; d’imigh Acháb bóthar amháin leis féin, agus d’imigh Obaidiá bóthar eile leis féin.⁷ Ar an tslí d’Obaidiá, b’sheo chuige ina choinne Éilias: d’aithin sé é agus chrom chun talún agus dúirt: “Nach tú, a thiarna, Éilias?”⁸ “Is mé sin,” a d’fhreagair sé, “agus imigh leat agus abair le do mháistir: ‘Tá Éilias anseo, féach!’”⁹ Ach dúirt Obaidiá: “Cén peaca a rinne mé a rá is go gcuirfeá do shearbhónta i láimh Acháb le go marófaí mé?

¹⁰ Dar an Tiarna do Dhia beo, níl aon chine ná ríocht nár chuir mo thiarna tóir ort ann; agus nuair a deiridís: ‘Níl sé anseo,’ cuireadh sé an ríocht nó an náisiún faoi mhionn nach raibh tú faighte acu.¹¹ Agus anois deir tú liom: ‘Imigh leat agus abair le do mháistir: Tá Éilias anseo!’¹² A luaithe a imeoidh mise uait, fuadóidh spiorad an Tiarna thú go ball éigin nach eol domsa. Tiocfaidh mise agus déarfaidh mé é le hAcháb agus nuair nach bhféadfadh sé thú a fháil, cuirfidh sé chun báis mé cé gur thug mise, do shearbhónta, urraim don Tiarna riamh óna óige.¹³ Nár insíodh do mo thiarna céard a rinne mé nuair a bhí Ízeibil ag bású fáithe an Tiarna, conas mar a chuir mé céad duine d’fháithe an Tiarna i bhfolach, leathchéad díobh sa turas, agus a bheathaigh mé iad le harán agus le huisce.

¹⁴ Agus anois deir tú liom: ‘Imigh leat agus abair le do mháistir: Tá Éilias anseo!’ Maróidh sé mé!”¹⁵ D’fhreagair Éilias: “Dar Tiarna beo na Slua, dá ndéanaim seirbhís, seasóidh mé ina fhianaise inniu.”

¹⁶ D’imigh Obaidiá ar lorg Acháb agus thug sé an scéala dó, agus d’imigh Acháb ansin in airicis Éilias.¹⁷ Nuair a chonaic Acháb Éilias, dúirt sé leis: “Ansin duit, a sciúirse Iosrael!”¹⁸ “Ní mise sciúirse Iosrael, ní mise sin, ach thusa agus teaghlach d’athar, mar

thréig sibh (aitheanta) an Tiarna agus lean sibh na Bálaím. ¹⁹Cuir fios ar Iosrael go léir anois más ea agus cruinnigh i mo thimpeall ar Shliabh Chairmeil iad, agus na ceithre chéad go leith fáidh de chuid Bhál chomh maith (agus na ceithre chéad fáidh do chuid Aiséará) a shuíonn chun boird le Ízeibil.”

An Tiarna nó Bál

²⁰Chuir Acháb tionól ar chlann Iosrael uile agus bhailigh sé na fáithe le chéile ar Shliabh Chairmeil. ²¹Shiúil Éilias amach os comhair an phobail go léir agus dúirt: “Cá fhad atá sé ar intinn agaibh a bheith ag bacadhradh, seal ar leathchois amháin, agus seal ar an gceann eile? Más é an Tiarna is Dia ann, leanaigí é, más é Bál, leanaigí eisean.” Ní raibh focal as an bpobal. ²²Ansin dúirt Éilias leo: “Mise agus mise amháin a fágadh mar fháidh de chuid an Tiarna, ach tá ceithre chéad go leith fáidh de chuid Bhál ann. ²³Tugtar dhá tharbh chugainn; toghadh siadsan ceann amháin dóibh féin, déanaidís codanna de agus cuiridís ar an gconnadh é ach gan tine ar bith a lasadh faoi. Ullmhóidh mise an tarbh eile agus cuirfidh mé ar an gconnadh é gan tine ar bith a lasadh faoi. ²⁴Glaoi sí ar ainm bhur ndé agus glaofaidh mise ar ainm an Tiarna; an dia a fhreagróidh le tine, is é is Dia dáiríre ann.” D’fhreagair an pobal go léir: “Tá go maith.” ²⁵Dúirt Éilias ansin le fáithe Bhál: “Toghaigí tarbh agus tosaigí mar is líonmhaire sibhse. Glaoi sí ar ainm bhur ndé; ach ná lasaigí tine faoi.” ²⁶Ghlaic siad an tarbh a tugadh dóibh agus d’ullmhaíodar é agus ó mhaidin go meán lae bhí siad ag glaoch ar ainm Bhál. “A Bhál,” a ghlaodar, “tabhair freagra orainn!” Ach ní raibh guth ná freagra le cloisteáil agus iad ag damhsa go bacach

thart timpeall ar an altóir a bhí déanta acu.²⁷ Tháinig an meán lae agus bhí Éilias ag magadh fúthu: “Glaoi gí níos airde,” ar seisean, “mar is dia é; tá sé gafa nó cruógach, nó imithe ar thuras, nó b’fhéidir gur ina chodladh atá sé agus nach mór é a dhúiseacht.”²⁸ Ar an ábhar sin ghlaodar níos airde fós agus shádar iad féin mar ba nós leo le claimhte agus le sleánna nó go raibh an fhuil ina slaoda leo.²⁹ Chuaigh an meán lae thart agus bhí siad ag radaireacht leo nó gur tháinig tráth ofrála na habhlainne, ach guth ná freagra ná aird ar bith níor tugadh orthu.

³⁰ Ansin dúirt Éilias leis an bpobal go léir: “Tagaigí níos cóngaraí dom,” agus dhruid an pobal go léir láimh leis. Dheisigh sé altóir an Tiarna a bhí leagtha ar lár.³¹ Ghlac Éilias dhá chloch déag, ag freagairt d’uimhir na dtreibheanna de chlann mhac Iacóib ar tháinig briathar úd an Tiarna chucu: “Iosrael a ghairfear díbh!”³² agus rinne sé altóir in ainm an Tiarna de na clocha. Timpeall na haltóra thochail sé díog a bhí mór go leor le dhá mhiosúr síl a choinneáil.³³ Ansin chóirigh sé an connadh, rinne codanna den tarbh agus leag ar an gconnadh é.³⁴ Ansin dúirt sé: “Líonaigí ceithre phróca d’uisce agus doirtigí ar an íobairt uileloiscthe agus ar an gconnadh é.” Rinne siad amhlaidh. Dúirt sé: “Déanaigí an dara huair é,” agus rinne. Dúirt sé: “Déanaigí an tríú huair é,” agus rinne.³⁵ Bhí an t-uisce ag rith timpeall na haltóra agus bhí an díog féin lán d’uisce.³⁶ Ag tráth ofrála na habhlainne sheas Éilias fáidh chun tosaigh: “A Thiarna, a Dhia Abrahám, Íosác agus Iosrael,” ar seisean, “tabhair le fios dóibh inniu gur tusa is Dia in Iosrael agus gur mise do shearbhónta, agus go ndéarna mé na rudaí seo uile ar ordú uaitse.³⁷ Freagair mé, a Thiarna, freagair mé, ionas go mbeidh a fhios ag an bpobal seo gur tusa, a Thiarna, is Dia agus go bhfuil tú ag iompó a gcroí ar ais chugat!”

³⁸ Ansin thit tine an Tiarna agus loisc sé an íobairt uileloiscthe agus an connadh agus ligh sí suas an t-uisce sa díog. ³⁹ Nuair a chonaic an pobal uile é sin, thiteadar ar a n-aghaidh agus ghlaodar: “Is é an Tiarna is Dia ann; is é an Tiarna is Dia ann.” ⁴⁰ Dúirt Éilias: “Gabhaigí fáithe Bhál agus ná ligigí d’aon duine díobh éalú.” Ghabhadar iad agus thug Éilias síos go Gleann Chíseon iad agus bhásaigh ansiúd iad.

⁴¹ Dúirt Éilias le hAcháb: “Gabh ar ais agus bí ag ithe agus ag ól, mar cluinim tormán na fearthainne.” ⁴² Nuair a d’imigh Acháb ar ais le bia agus deoch a chaitheamh, chuaigh Éilias suas go barr Chairmeil, d’umhlaigh sé go talamh agus chuir a aghaidh idir a ghluíne. ⁴³ “Gabh suas anois,” ar sé lena sheirbhíseach, “agus féach amach i dtreo na farraige.” Chuaigh sé suas agus d’fhéach sé. “Níl rud ar bith ann,” ar seisean. “Gabh ar ais seacht n-uaire,” arsa Éilias. ⁴⁴ An seachtú huair dúirt an seirbhíseach: “Tá scamall ann anois, chomh beag le lámh duine, ag éirí as an bhfarraige.” Dúirt Éilias: “Imigh suas agus abair le hAcháb: ‘Ullmhaigh an carbad agus téigh síos, sula gcuire an fhearthainn cúl ort.’” ⁴⁵ Agus leis sin d’éirigh an spéir dorcha le scamail agus le síon agus tháinig batharnach bháistí. Léim Acháb isteach ina charbad agus thriall sé ar Izréil. ⁴⁶ Bhí lámh an Tiarna ar Éilias; chrap sé a chlóca timpeall air féin agus rith sé roimh Acháb go himeall Izréil.

Éilias ag Horaeb

19 Nuair a d’inis Acháb do Ízeibil a raibh déanta ag Éilias agus conas mar a chuir sé na fáithe go léir chun báis le faobhar claímh, ² chuir Ízeibil teachtaireacht go

hÉilias a rá: “Go ndéana na déithe a leithéid seo agus a leithéid siúd sa bhreis liom mura mbíonn an íde chéanna tugtha agam ar d’anamsa agus a tugadh ar anam duine acu um an dtaca seo amárach!”³ Tháinig scéin air agus d’éirigh sé agus rith lena anam. Tháinig sé go Béar Seaba, a bhaineann le Iúdá, agus d’fhág sé a sheirbhíseach ansiúd.⁴ Chuaigh sé féin ar aghaidh turas lae isteach san fhásach, agus shuigh faoi thor aitinn agus d’iarr go bhfaigheadh bás. “A Thiarna,” ar sé, “tá mo sháith agam. Beir leat m’anam. Ní fearr mé ná mo shinsir.”⁵ Ansin luigh sé síos agus thit a chodladh air faoin tor aitinn. Ach, féach, chorraigh aingeal é agus dúirt: “Éirigh agus ith!”⁶ D’amharc sé thart agus siúd ag a cheann toirtín a bruitheadh ar leaca te agus crúiscín uisce. D’ith sé agus d’ól sé agus ansin luigh sé síos arís.⁷ Tháinig aingeal an Tiarna ar ais chuige an dara huair, chorraigh é agus dúirt: “Éirigh agus ith nó beidh an t-aistear ró-fhada duit.”⁸ D’éirigh sé mar sin, agus d’ith sé agus d’ól sé, agus neartaigh an bia chomh mór sin é gur shiúil sé daichead lá agus daichead oíche nó gur shroich sé Horaeb, sliabh Dé.

⁹ Agus chuaigh sé isteach san uaimh ansiúd agus chaith an oíche ann. Agus tháinig briathar an Tiarna chuige á rá: “Cad tá tú a dhéanamh anseo, a Éilias?”¹⁰ D’fhreagair sé: “Táim lán de dhíograis agus de dhúthracht do Thiarna na Slua, mar gur thréig clann Iosrael [thú] gur leagadar d’altóirí, agus gur chuireadar d’fháithe chun báis. Níl fágtha ach mise agus tá siad ar thóir m’anama, ar tí mo mharaithe.”¹¹ Ansin fuair sé an focal: “Gabh amach agus seas ar an sliabh os comhair an Tiarna.” Chuaigh an Tiarna féin thar bráid ansin. Tháinig gaoth láidir, chomh tréan sin gur réab sí na sléibhte agus go ndearna smionagar de na carraigeacha roimh an Tiarna. Ach ní raibh an Tiarna sa gaoth. I ndiaidh na gaoithe tháinig crith talún. Ach ní raibh an Tiarna sa chrith talún.¹² I ndiaidh

an chrith talún, tháinig tine. Ach ní raibh an Tiarna sa tine. I ndiaidh na tine, tháinig fuaim chogair bhig. ¹³Nuair a chuala Éilias é sin, chlúdaigh sé a aghaidh lena chlóca; chuaigh sé amach agus sheas sé i mbéal na huaimhe. Tháinig guth chuige á rá: “Cad tá tú a dhéanamh anseo, a Éilias?” ¹⁴D’fhreagair sé: “Tá mé lán de dhúthracht gan staonadh ar son Tiarna na Slua, mar gur thréig clann Iosrael [thú], gur leagadar d’altóirí, agus gur chuireadar d’fháithe chun báis. Níl fágtha ach mise agus tá siad ar thóir m’anama, ar tí mo mharaithe.”

¹⁵Dúirt an Tiarna leis: “Imigh leat agus gabh ar ais an bóthar céanna go fásach na Damaisce. Tar éis teacht duit déan Hazáeil a unghadh ina rí ar Arám; ¹⁶agus Iéahú mac Nimsí a unghadh ina rí ar Iosrael, agus Eilíseá mac Sheáfát ó Ábael Machólá a unghadh ina fháidh le teacht i do dhiaidh. ¹⁷Cibé a thiochfaidh slán ó chlaíomh Hazáeil, cuirfidh Iéahú chun báis iad; agus cibé a thiochfaidh slán ó chlaíomh Iéahú cuirfidh Eilíseá chun báis iad. ¹⁸Ach déanfaidh mé anacal anama ar sheacht míle in Iosrael, gach glúin nár feacadh do Bhál, gach béal nár phog é.”

Glaó Eilíseá

¹⁹D’imigh sé ón áit sin agus tháinig ar Eilíseá mac Sheáfát agus é ag treabhadh; bhí dhá dhamh déag sa chuingir aige agus é féin leis an dara ceann déag. Chuaigh Éilias thart i ndeas dó agus chaith a chlóca anuas air. ²⁰D’fhág sé an chuingir agus rith sé ar thóir Éilias. “Lig dom m’athair agus mo mháthair a phógadh,” ar sé; “agus ansin leanfaidh mé thú.” D’fhreagair Éilias: “Gabh ar ais; óir an ndearna mé rud ar bith duit?” ²¹Thiontaigh

Eilíseá i leataobh óna lorg, ghlac sé an chuingir agus mharaigh iad, agus leis na cuingeacha mar ábhar tine, bhruith sé feoil na ndamh; ansin thug sé do na fir í agus d'itheadar. D'éirigh sé ansin agus lean Éilias agus bhí ina shearbhónta aige.

An tSamáir faoi Léigear

20 Chruinnigh Bein Hadad rí Arám a shluaite go léir le chéile – bhí dhá rí dhéag ar fhichid fairis, agus eachra agus carbaid – agus ghabh sé suas le léigear a chur ar an tSamáir agus í a ghabháil de ruathar. ²Chuir sé teachtairí isteach sa chathair go dtí Acháb rí Iosrael, á rá leis: “Mar seo a deir Bein Hadad: ³‘Is liomsa do chuid airgid agus óir; is liomsa togha do mhná agus do leanaí.’” ⁴D’fhreagair rí Iosrael: “De réir mar a deir tú, a thiarna mo rí, is leatsa mise agus a bhfuil agam.” ⁵D’fhill na teachtairí agus dúradar: “Mar seo a deir Bein Hadad: ‘Seo é an t-ordú a chuir mé chugat: “Tabhair dom do chuid airgid agus óir, do mhná agus do leanaí.’” ⁶Bí cinnte de go gcuirfidh mé mo ghiollaí chun do theach agus tithe do shearbhóntaí a chuardach an t-am seo amárach agus go bhfaighidh siad greim ar gach a dtaitneoidh [leo] agus go dtabharfaidh siad leo iad.”

⁷Chuir rí Iosrael tionól ar sheanáirí uile na tíre agus dúirt: “Is léir daoibh anois mar atá an fear seo ag adhaint trioblóide; chuir sé fios ar mo mhná agus ar mo leanaí, ar mo chuid airgid agus óir, agus níor dhiúltaigh mé dó.” ⁸Agus dúirt na seanóirí agus an pobal ar fad leis: “Ná tabhair aon aird air agus ná déan rud air.” ⁹D’fhreagair sé teachtairí Bein Hadad mar leanas dá bhrí sin: “Abraigí le mo thiarna an rí: ‘Gach ar iarr sibh ar do shearbhónta

ar dtús, déanfaidh mé; ach é seo eile, ní féidir dom a dhéanamh.” Agus d’imigh na teachtairí ar ais leis an bhfreagra.

¹⁰ Ansin chuir Bein Hadad an teachtaireacht seo chuige: “Go ndéana na déithe a leithéid seo agus a leithéid siúd liom má bhíonn a dhóthain luathrigh sa tSamáir le go bhfaigheadh gach duine de mo lucht leanúna lán doirn de.” ¹¹ Ach sé freagra a thug rí Iosrael air: “Sé deir [an seanfhocal]: ‘Ní don té a chuireann a éide chatha uime is dual maíomh, ach don té a bhaineann de í.’” ¹² Nuair a chuala Bein Hadad an teachtaireacht sin agus é ag ól leis na ríthe faoi na scáthláin, dúirt sé lena chuid fear: “Chun bhur láithreacha libh!” agus chuadar chun a láithreacha in aghaidh na cathrach.

¹³ Tháinig fáidh ansin ar an bhfód ar lorg Acháb rí Iosrael. “Mar seo a deir an Tiarna,” ar sé: “An bhfaca tú an t-arm mór seo? Féach, cuirfidh mé faoi do láimh é inniu féin, agus beidh a fhios agat gur mise an Tiarna.” ¹⁴ “Cén cuidiú a bheidh agam?” a d’fhiafraigh Acháb. D’fhreagair an fáidh: “Cuidiú óglaigh uachtaráin na gcúigí, a deir an Tiarna.” “Cé atá le tús a chur leis an gcath?” a d’fhiafraigh Acháb. D’fhreagair sé: “Tusa féin.” ¹⁵ Ansin thionóil sé óglaigh uachtaráin na gcúigí – bhí dhá chéad tríocha a dó díobh ann. Ina ndiaidhsean thionóil sé muintir Iosrael go léir, seacht míle díobh. ¹⁶ Ansin um mheán lae rinne siad ruathar amach agus Bein Hadad ag cur meisce óil air féin faoi na scáthláin, é féin agus an dá rí déag ar fhichid a bhí ag cabhrú leis. ¹⁷ Ghabh óglaigh uachtaráin na gcúigí amach ar dtús. Chuir Bein Hadad [lucht braite] amach agus thugadar scéala dó: “Tá fir tagtha amach ón tSamáir.” ¹⁸ Dúirt sé: “Más ar thóir síochána a tháinig siad amach, gabhaigí ina mbeatha iad; nó más chun cogaidh a tháinig siad amach, gabhaigí ina mbeatha iad chomh maith.” ¹⁹ Rinneadar ruathar ón gcathair amach

dá bhrí sin, óglaigh uachtaráin na gcúigí agus an t-arm ina ndiaidh,²⁰ agus threascair gach fear a chéile comhraic. Theith Arám agus lean Iosrael iad. D'éalaigh Bein Hadad ar each le marshlua.²¹ Ansin ghabh rí Iosrael amach agus ghabh idir eachra agus charbaid agus rinne ár is eirleach ar Arám.

²²Ansin chuaigh an fáidh suas go rí Iosrael agus dúirt leis: “Tar, bíodh misneach agat, agus meáigh go maith cad tá le déanamh agat, mar tiocfaidh rí Arám aníos i do choinne arís san earrach.”²³ Dúirt searbhóntaí rí Arám leis: “Déithe sléibhte a ndéithe; sin é an fáth gur thréine iad ná sinne; cuirimis cath orthu sna hísleáin, agus is cinnte go mbuafaimid orthu.”²⁴ Ní mór duit déanamh mar seo: na ríthe go léir a chur óna gceannasaíocht agus ceannairí a chur ina n-áit;²⁵ agus cruinnigh arm mar é siúd a chaill tú lena chomhlíon d’eachra agus de charbaid. Ansin troidfimid ina gcoinne sna hísleáin agus buafaimid orthu go cinnte.” Thug sé cluas dóibh agus rinne de réir a gcomhairle.

Bua ag Afaec

²⁶San earrach chruinnigh Bein Hadad na hArámaigh agus ghabh suas go hAfaec chun troid in aghaidh Iosrael.²⁷ Bhí clann Iosrael chomh maith cruinnithe agus lón acu agus ghabhadar amach ina gcoinne. Shuigh clann Iosrael a gcampa os a gcomhair agus iad mar a bheadh dhá thréad bheaga gabhar ann, ach an dúiche go léir ar snámh le hArámaigh.

²⁸Tháinig giolla Dé i láthair agus dúirt le rí Iosrael: “Mar seo a deir an Tiarna: ‘De bhrí go ndúirt Arám gur dia sléibhte é an Tiarna, agus nach dia ísleán, tabharfaidh mé an slua mór seo go léir i do lámh agus beidh a fhios [agat] gur mise an Tiarna.’”²⁹ Agus bhíodar

suite i gcampa ar aghaidh a chéile ar feadh seacht lá. Ar an seachtú lá fearadh an cath agus rinne clann Iosrael ár ar na hArámaigh, céad míle troitheach san aon lá amháin.

³⁰Theith an chuid eile isteach i gcathair Afaec, ach thit na ballaí anuas ar an bhfiche seacht míle a bhí fágtha.

Theith Bein Hadad freisin agus fuair dídean i seomra cúil sa chathair. ³¹“Féach!” arsa a shearbhóntaí leis, “chualamar gur ríthe trócaireacha iad ríthe theaghlach Iosrael. Cuirimis sacéadach faoinar gcoim agus téada ar ár gceann agus téimis amach go rí Iosrael; b’fhéidir go ndéanfadh sé anacal anama ort.” ³²Chuireadar sacéadach faoina gcoim dá bhrí sin, agus téada ar a gceann agus chuaradar amach go rí Iosrael agus dúradar: “Deir do shearbhónta Bein Hadad: ‘Déan anacal anama orm.’” “An beo dó fós más ea?” ar sé, “is é mo bhráthair é.” ³³Bhí na daoine ag tnúth le tuar agus thógadar suas go tapa uaidh é agus dúradar: “Sea, bráthair duit Bein Hadad.” Dúirt Acháb: “Imígí agus tugaigí anseo é.” Ansin tháinig Bein Hadad amach chuige agus chuir Acháb faoi deara dó teacht aníos isteach ina charbad. ³⁴Dúirt Bein Hadad: “Tabharfaidh mé ar ais na cathracha a thóg m’athairse ó d’athairse, agus bíodh cead agat margaí a chur suas duit féin sa Damaisc mar a rinne m’athair sa tSamáir.” Dúirt Acháb: “Scaoilfidh mé leat ar na coiníollacha sin,” agus rinne sé Conradh leis agus scaoil saor é.

³⁵Ar ordú an Tiarna dúirt duine de bhráithreas na bhfáithe le compánach dá chuid: “Buail mé!” ach dhiúltaigh an fear é a bhualadh. ³⁶Dúirt sé leis ansin: “De bhrí nár ghéill tú d’ordú an Tiarna, a luaithe a fhágfaidh tú mé maróidh leon thú.” A luaithe a d’imigh sé uaidh, bhuaile leon leis agus mharaigh sé é. ³⁷D’imigh an fáidh leis agus fuair duine eile agus dúirt leis: “Buail mé,” agus bhuaile an fear é agus ghoin agus chréacht é. ³⁸D’imigh

an fáidh ansin agus sheas ar an mbóthar ag feitheamh leis an rí, é i mbréagrioht agus cafairrín ar a shúile. ³⁹Nuair a bhí an rí ag gabháil thar bráid ghlaoiigh sé chuige á rá: “Bhí do shearbhónta ag triall ar lár an chatha agus, féach!, d’iompaigh saighdiúir agus thug fear chugam agus dúirt: ‘Fair an fear seo. Má éalaíonn sé ar aon tslí, díolfaidh tú as le d’anam féin, nó díolfaidh tú tallann airgid.’” ⁴⁰Ach fad bhí do shearbhónta gafa le cúram agus cúram eile, d’éalaigh an fear leis.” Dúirt rí Iosrael: “Sin í an bhreith ort, más ea. Tú féin a thug í.” ⁴¹Ansin shrac an fear an cafairrín gan mhoill dá shúile agus d’aithin rí Iosrael é mar dhuine de na fáithe. ⁴²Dúirt sé leis an rí: “Mar seo a deir an Tiarna: ‘Ó lig tú saor an té a bhí faoi mo bhang, tabharfar d’anam ar a anam, do mhuintirse ar a mhuintirsean.’” ⁴³D’imigh rí Iosrael leis abhaile agus tháinig go dtí an tSamáir agus pus agus breall air.

Fíonghort t Nábót

21 Seo mar a bhí ina dhiaidh sin: Bhí fíonghort ag Nábót ó Izréil láimh le pálás Acháb rí na Samáire. ²Dúirt Acháb le Nábót: “Tabhair dom d’fhíonghort chun go mbeadh sé agam mar luibhghort, mar tá sé cóngarach do mo theach. Tabharfaidh mé fíonghort níos fearr duit air, nó, más fearr leat é, tabharfaidh mé a luach duit in airgead.” ³Ach d’fhreagair Nábót Acháb: “Nár lige an Tiarna go dtabharfainn oidhreacht mo shinsear duit!”

⁴Chuaigh Acháb abhaile agus gruaim agus crá air mar gheall ar fhocail Nábót ó Izréil: “Ní thabharfaidh mé oidhreacht mo shinsear duit.” Luigh sé ar a leaba agus d’iompaigh a

aghaidh ó radharc agus dhiúltaigh sé bia a ithe. ⁵Tháinig Ízeibil a bhean chéile chuige. “Cén fáth a bhfuil oiread drochmhisnigh ort agus nach n-íosfá?” ar sise. ⁶Dúirt sé: “Bhí mé ag caint le Nábót ó Izréil. Arsa mise leis: ‘Tabhair dom d’fhíonghort ar airgead, nó, más fearr leat é, tabharfaidh mé fíonghort eile duit mar mhalairt air.’ Ach dúirt seisean: ‘Ní thabharfaidh mé m’fhíonghort duit.’” ⁷Ansin dúirt Ízeibil a bhean: “Is breá an rí ar Iosrael thusa, gan amhras! Éirigh agus ith leat; bíodh misneach ort; gheobhaidh mise féin fíonghort Nábót ó Izréil duit.”

⁸Scríobh sí litreacha in ainm Acháb, más ea, agus chuir sí a shéala orthu agus chuir sí iad chuig na seanóirí agus na huaisle a bhí ina gcónaí san aon chathair le Nábót. ⁹Scríobh sí sna litreacha: “Fógraigí troscadh agus cuirigí Nábót chun tosaigh ar an bpobal.

¹⁰Cuirigí cúpla sraith os a choinne a dhéanfaidh é a chúiseamh mar seo: ‘Mhallaigh tú Dia agus an rí.’ Tugaigí amach ansin é agus maraigí le clocha é.”

¹¹Rinne muintir a chathrach, na seanóirí agus na huaisle a bhí ina gcónaí ina chathair, an rud a d’ordaigh Ízeibil dóibh, mar a bhí scríofa sna litreacha a sheol sí chucu.

¹²D’fhógair siad troscadh agus chuir siad Nábót chun tosaigh ar an bpobal. ¹³Ansin tháinig an dá sraith, shuigh siad os a chomhair agus rinne siad cúiseamh ina aghaidh os comhair an phobail á rá: “Chuir Nábót a mhallacht ar Dhia agus ar an rí.” Thug siad amach as an gcathair é agus mharaigh le clocha é. ¹⁴Ansin chuireadar teachtaireacht chuig Ízeibil: “Maraíodh Nábót le clocha!” ¹⁵Nuair a chuala Ízeibil gur maraíodh Nábót le clocha, dúirt sí le hAcháb: “Éirigh! Glac seilbh ar an bhfíonghort nach dtabharfadh Nábót ó Izréil duit ar airgead mar ní beo do Nábót feasta ach marbh!” ¹⁶Nuair a chuala Acháb

go raibh Nábót marbh, d'éirigh sé le dul síos chuig fíonghort Nábót ó Izréil le seilbh a ghlacadh air.

¹⁷Tháinig briathar an Tiarna chuig Éilias an Tisbíoch: ¹⁸“Éirigh agus imigh leat síos go gcasfar Acháb rí Iosrael ort sa tSamáir. Tiocfaidh tú air i bhfíonghort Nábót; tá sé imithe síos le seilbh a ghlacadh air. ¹⁹Abair leis: ‘Seo mar a deir an Tiarna:

Rinne tú dúnmharú; de bhreis air sin tá forlámhas á dhéanamh agat anois. [Ar an ábhar sin] – agus is é an Tiarna a deir é – san áit inar ligh na madraí fuil Nábót, lífidh siad do chuid folasa chomh maith.”

²⁰Dúirt Acháb le hÉilias: “Tá beirthe amuigh agat orm mar sin, a namhaid.” D’fhreagair Éilias: “Sea, tá beirthe agam ort, toisc gur reic tú thú féin, leis an olc i súile an Tiarna a dhéanamh. ²¹Féach! tabharfaidh mé an t-olc sa mhullach ort, agus déanfaidh mé scrios iomlán ort. Gearrfaidh mé gach mac máthar dá shliocht daor nó saor chun siúil ó Acháb.

²²Tabharfaidh mé an íde chéanna ar do theaghlach agus a thug mé ar theaghlach Iarobám mac Nabát, agus ar theaghlach Bháiseá mac Aichíá, de bhrí gur chuir tú fearg orm agus gur sheol tú Iosrael ar bhóthar an pheaca. ²³(Lena chois sin labhair an Tiarna na focail seo in aghaidh Ízeibil: ‘Íosfaidh na madraí Ízeibil i gcríocha Izréil.’) ²⁴An chuid sin de chlann Acháb a gheobhaidh bás sa chathair, íosfaidh na madraí iad, agus an chuid a gheobhaidh bás faoin tuath, íosfaidh éanlaith an aeir iad.”

²⁵Ní raibh macasamhail Acháb riamh ann, ar ndóigh, le hé féin a reic chun an t-olc i súile an Tiarna a dhéanamh, agus é á spreagadh ag Ízeibil a bhean chéile. ²⁶D’iompair sé é féin ar bhealach gráiniúil agus lean sé íola, faoi mar a dhéanadh na hAmóraigh a dhíbir an Tiarna roimh chlann Iosrael.

²⁷Nuair a chuala Acháb na focail sin, stróic sé a chuid éadaigh agus chuir sacéadach lena chneas agus rinne sé troscadh; chodlaíodh sé sa sacéadach agus shiúladh sé de choiscéim mhall. ²⁸Ansin tháinig briathar an Tiarna go hÉilias an Tisbíoch: ²⁹“Ar thug tú faoi deara mar atá Acháb tar éis é féin a umhlú os mo chomhair? De bhrí gur umhlaigh sé é féin os mo chomhair, ní thabharfaidh mé an tubaiste anuas ina laethanta féin; tabharfaidh mé anuas ar a theaghlach é i laethanta a mhic.”

Cogadh Eile agus Bás Acháb

22 Bhí cairde trí bliana gan aon chogaíocht idir Arám agus Iosrael. ²Ansin sa tríú bliain thug Iahóiseáfát rí Iúdá turas ar rí Iosrael. ³Dúirt rí Iosrael lena oifigigh: “An bhfuil a fhios agaibh go mbaineann Rámot Gileád linne? Ach mar sin féin ní chuirimid cor asainn chun é bhaint as lámha rí Arám.” ⁴Dúirt sé le Iahóiseáfát: “An dtiocfaidh tú liom chun troda ag Rámot Gileád?” D’fhreagair Iahóiseáfát rí Iosrael: “Táimse chomh hullamh leat féin, mo mhuintir le do mhuintirse, agus m’eachra le d’eachra.”

⁵Ach dúirt Iahóiseáfát le rí Iosrael: “Faigh ar dtús comhairle an Tiarna.” ⁶Chruinnigh rí Iosrael na fáithe le chéile, dá bhrí sin, ceithre chéad díobh. “Ar chóir dom dul agus Rámot Gileád a ionsaí, nó ligean dó?” ar sé. “Téigh,” ar siad, “tabharfaidh an Tiarna i lámha an rí é.” ⁷Ach dúirt Iahóiseáfát: “An bhfuil aon fháidh eile leis an Tiarna anseo againn le dul i gcomhairle leis?” ⁸D’fhreagair rí Iosrael Iahóiseáfát: “Tá aon duine amháin eile ónar féidir linn comhairle an Tiarna a fháil, ach is gráin liom é mar nach mbíonn

riamh aon tairngreacht fhóna aige domsa, ach droch-chinn; Míocáia mac Imleá an duine sin.” “Níor chóir don rí a leithéid sin a rá,” arsa Iahóiseáfát. ⁹Chuir rí Iosrael fios ar dhuine de na coillteáin dá bhrí sin agus dúirt: “Tabhair Míocáia mac Imleá chugainn gan mhoill.”

¹⁰Bhí rí Iosrael agus Iahóiseáfát rí Iúdá ina suí ina ríchathaoireacha ina lánlibhré ag an urlár buailte ag geata na Samáire agus na fáithe go léir ag fáidheoireacht os a gcomhair.

¹¹Bhí adharca iarainn déanta ag Zidiciá mac Canáná dó féin. “Seo mar a deir an Tiarna,” ar sé, “Déanfaidh tú na hArámaigh a ropadh leo seo go dtí go scriosfaidh tú iad.”

¹²Rinne na fáithe go léir an tairngreacht chéanna: “Gluais go Rámot Gileád,” ar siad, “agus treise ort! Tabharfaidh an Tiarna i lámha an rí é.”

¹³An teachtaire a chuaigh ag triall ar Mhíocáia, dúirt sé leis: “Seo iad na fáithe go léir ag labhairt ar aon fhocal le dea-thuar don rí. Labhairse ar aon dul leo agus déan tairngreacht fhabhrach.” ¹⁴Ach d’fhreagair Míocáia: “Dar an Tiarna beo, cibé a déarfaidh an Tiarna, sin é an briathar a labhróidh mé.” ¹⁵Nuair a tháinig sé chun an rí, dúirt an rí: “A Mhíocáia, ar chóir dúinn dul agus Rámot Gileád a ionsaí, nó ligean dó?” D’fhreagair sé: “Gluais agus treise leat! Tabharfaidh an Tiarna i lámha an rí é!” ¹⁶Ach dúirt an rí: “An minic a chaithfidh mé thú a chur faoi bhrí na mionn gan ach an fhírinne a rá liom in ainm an Tiarna?” ¹⁷Ansinn labhair Míocáia:

“Chonaic mé Iosrael go léir scáinte ar na sléibhte,
mar chaoirigh gan aoire.

Agus dúirt an Tiarna: ‘Níl máistir orthu seo;
téadh gach duine abhaile faoi shíocháin.’”

¹⁸ Ansin dúirt rí Iosrael le Iahóiseáfát: “Ná dúirt mé leat nach maith a thairngríonn sé dom riamh ach olc?” ¹⁹ Lean Míocáia air: “Éist más ea le briathar an Tiarna. Chonaic mé an Tiarna ina shuí ina ríchathaoir; bhí slua neimhe go léir ina seasamh ina láthair ar a dheis agus ar a chlé.” ²⁰ Dúirt an Tiarna: ‘Cé mheallfaidh Acháb chun fód a bháis ag Rámot Gileád?’ Dúirt cuid díobh seo agus a thuilleadh siúd. ²¹ Ansin tháinig spiorad ar aghaidh agus sheas os comhair an Tiarna: ‘Déanfaidh mise é a mhealladh,’ ar sé. ‘Conas?’ arsa an Tiarna. ²² ‘Imeoidh mé agus beidh mé i mo spiorad éithigh i mbéal a fháithe go léir.’ ‘Meallfaidh tú é,’ arsa an Tiarna, ‘rithfidh leat. Téigh agus déan é.’ ²³ Féach anois más ea mar a chuir an Tiarna spiorad éithigh i mbéal d’fháithe go léir anseo. Ach tá tubaiste fógartha ag an Tiarna i d’aghaidh.”

²⁴ Tháinig Zidicía mac Canáná chun tosaigh ansin agus bhuail sé Míocáia i gcorrán a ghéill agus dúirt: “Conas a d’fhág spiorad an Tiarna mise le labhairt leatsa?” ²⁵ “Sin rud a gheobhaidh tú amach,” d’fhreagair Míocáia, “an lá a theithfidh tú isteach i seomra cúil le dul i bhfolach.” ²⁶ Dúirt rí Iosrael: “Gabhaigí Míocáia, agus tugaigí ar láimh é d’Ámon, rialtóir na cathrach, agus don Phrionsa Ióáis, ²⁷ agus abraigí: ‘Seo iad orduithe an rí:

Cuirigí an duine seo i bpriosún agus ná tugaigí mar chothú dó ach an beagán aráin agus uisce go bhfillle mé ar ais slán folláin.’”

²⁸ Dúirt Míocáia: “Má fhilleann tú slán folláin, níor labhair an Tiarna as mo bhéal.” (Agus dúirt sé: “Éistigí, a chiníocha go léir.”)

²⁹ Chuaigh rí Iosrael agus Iahóiseáfát rí Iúdá suas in aghaidh Rámot Gileád. ³⁰ Dúirt rí Iosrael le Iahóiseáfát: “Cuirfidh mé bréagriocht orm féin agus mé ag dul sa chath, ach bíodh d’éidí rí ortsa.” Chuaigh rí Iosrael sa chath faoi bhréagriocht. ³¹ Thug rí Arám ordú

dá cheannairí carbad (tríocha dó díobh): “Ná tugaigí fogha faoi aon duine beag ná mór, ach faoi rí Iosrael.”³² Nuair a chonaic ceannairí na gcarbad Iahóiseáfát dúradar: “Sin é, ar ndóigh, rí Iosrael,” agus d’iompaíodar air. Ach chuir Iahóiseáfát a gháir chatha suas³³ agus thuig ceannairí na gcarbad nárbh é rí Iosrael é, agus d’éiríodar as an tóir air.

³⁴ Ach tharraing duine de na saighdiúirí a bhogha de bhuille faoi thuairim agus bhuaile sé rí Iosrael idir éide chatha agus lúireach. “Iompaigh timpeall,” arsa an rí lena chairbtheach, “agus beir leat as an gcath mé, mar táim gonta.”³⁵ Ach ghéaraigh ar an gcath i gcaitheamh an lae; coimeádadh an rí ina sheasamh ina charbad le teanntaí agus a aghaidh ar na hArámaigh nó go bhfuair sé bás tráthnóna, agus fuil a chréachta ag sní ar urlár an charbaid.³⁶ Le fuineadh néil nóna ghabh an gháir tríd an slua: “Gach fear chun a chathrach féin; gach fear chun a dhúiche féin; ³⁷[tá an rí marbh!]” Chuadar chun na Samáire agus rinneadar an rí a adhlacadh sa tSamáir.³⁸ Níodar an carbad ag Linn na Samáire; mar a níodh na striapacha iad féin, agus ligh na madraí a chuid fola de réir an bhriathair a labhair an Tiarna.

Tar Éis Bháis Acháb

³⁹ An chuid eile de stair Acháb, a imeachtaí go léir, an teach eabhair a thóg sé, agus na cathracha go léir a thóg sé, nach bhfuil siadsan go léir scríofa i Leabhar Annála Ríthe Iosrael?⁴⁰ Ansin chuaigh Acháb chun suain lena shinsir agus tháinig a mhac Achaizía i gcomharbacht air.

⁴¹Tháinig Iahóiseáfát mac Ásá i gcoróin ar Iúdá sa cheathrú bliain de réimeas Acháb rí Iosrael. ⁴²Bhí Iahóiseáfát cúig bliana déag ar fhichid nuair a tháinig sé i gcoróin agus bhí sé cúig bliana fichead i réim in Iarúsailéim. Azúbá iníon Silchí ab ainm dá mhathair.

⁴³Lean sé sampla a athar Ásá gach cor den bhóthar ag déanamh an chirt i bhfianaise an Tiarna. ⁴⁴Ach níor scriosadh fós na hardionaid, agus d'ofráladh an pobal íobairtí agus tuis fós ar na hardionaid. ⁴⁵Bhí cairdeas idir Iahóiseáfát agus rí Iosrael.

⁴⁶An chuid eile de stair Iahóiseáfát, an gaisce a rinne sé, na cogaí a throid sé, nach bhfuil sin go léir scríofa i Leabhar Annála Ríthe Iúdá? ⁴⁷A raibh fágtha de na striapacha naofa fir a mhair le linn a athar Ásá, scuab sé chun siúil as an tír iad. ⁴⁸Ní raibh aon rí ar Eadóm (ach fear ionaid) agus ⁴⁹rinne Iahóiseáfát rí loingear Thairsís le dul go hÓifír ag triall ar ór, ach níor shroich an loingear ceann scríbe, ach scriosadh iad ag Eiziún Geibir.

⁵⁰Ansín dúirt Achaizía mac Acháb le Iahóiseáfát: “Lig do mo shearbhóntaíse dul le do shearbhóntaíse sa loingear,” ach ní aontódh Iahóiseáfát. ⁵¹Agus chuaigh Iahóiseáfát chun suain lena shinsir agus adhlacadh é i nDúnfort Dháiví, a shinsear; tháinig a mhac Iahórám i gcomharbacht air.

⁵²Tháinig Achaizía mac Acháb i gcoróin Iosrael sa tSamáir sa seachtú bliain déag de réimeas Iahóiseáfát rí Iosrael, agus bhí sé i réim in Iosrael ar feadh dhá bhliain. ⁵³Rinne sé an t-olc i bhfianaise an Tiarna agus lean sé sampla a athar agus a mháthar, agus Iarobám mac Nabát a sheol Iosrael ar bhealach an pheaca. ⁵⁴Rinne sé seirbhís do Bhál agus thug adhradh dó agus ghriog sé an Tiarna Dia Iosrael chun feirge díreach faoi mar a rinne a athair.

